

005699

देव-गांधी

हस्त लिखित

प्रतियोगिता ~ सम्मेलनम्.

रविनाथर - प्रविद्यायां मई मासस्यारब्धयो
संस्कृतोत्साहिका 'प्रतियोगिता सम्मेलनं'
सम्मेलनविषयते.

विषय-सूचि:

	पृष्ठसं.		पृष्ठसं.
प्रयुक्तयनाः ले. कश्चित्	२	चीन जापान सञ्जाम	
कोऽस्तित्य ? ले. विनोदचन्द्रः	३-६	आयर्हैरुस्य कानि.	
सुभाषिते	६.	गुरुकुलीयाः समाचारः	५२-६६
अर्थसिमाः ले. विनायकः	६-११	श्रुतः	
देश-स्वरूपं ले. 'प्रभुः'	१२	गुरुकुले नूतनानि परिवर्तनानि	
कुसुपते ! ले. रामनाथ	१३-१४	समाधिकम्	
नूपर-चरितम् ले. बलकृष्ण	१५-१९	अंगः	३८
सुभाषितम्	१९	नमः निवेदनम्	६७
अक्षत-वर्षी	२०-२१		
परजाय-विजयः ले. गुरुदेव	२१-२९		
हा ! मधुसिंह शर्मा	२०		
आयः समाजस्य राष्ट्रिय- कार्येण सम्बन्धः ले. भूषणः	३१-३५		
प्रेम ले. सुरेशचन्द्र	३६-३७		
पद्मम् ले. कश्चित्	३९-४२.		
अभूतिवृत्तम् ले. भूषणः	४४-५१		
सम्पादकीयम्	५२-५६.		
राष्ट्रिय महासभा.			
सिद्धान्तानां राजनीत्यां भागः.			
दक्षिण अफ्रीका वास्तव्याः भारतीयः			

वर्ष १०
सं १५८६
५७
३२

सम्पादक: सुरेशचन्द्र:
सरकृतोत्साहिव्या प्रकाशिता

जु ६
मास वैशाख
दि. २१-१-२६

औषास्या बध्रेण गलपित दश दिग्गे ओर धन्वाभ प्रातः
आकाशूपः कृलोऽयं पुन रपि सरलः प्रेभपीभूषे कृम्या।
तृप्ति स्वात्ताः सप्रत्तात् सुदृध्य शिखिनः प्रीणितान्नाप्रकागी
जीवाकित्वं जगत्तां सरल सरसै सुक्ति ई देवगेष्ठी ॥

श्री सत्यपालः
(उम्बल)

देव गोष्ठी.

प्रभु-प्रार्थना.

त्वमेव स्वामिन् श्रेष्ठो मदीयः सुख प्रदाता जगतश्च रक्षिता ।
क्राहं व्रजेयं शरणं गृहीतुं नान्योऽस्ति कश्चिद्वितन्निताको मे ॥
जयामि मन्त्रं तव शान्तिनासुदं यदौ चक्रिन्नौ शिरसा प्रणम्य ।
दयस्व स्वामिन् ममि प्राप्य कष्टे कष्टे नयस्वाथ विपत्तिस्थितोः ॥
अंगीकुरुस्वाय ममोपहारं भक्त्या समानीतमिमं हि वृषभ ।
प्रो कृपस्वाप्त तवास्मि रीना द्वारे स्थितोऽहं सुदुरादुयामि ॥

ले. 'कश्चित्'.

नोट-: 'प्रभुजी मेरे तुम ही एक' श्लोकलाभ्य.

कोऽस्ति तव

३

“ कोऽस्ति तव ” ?

कोऽस्ति तव ?

कोऽस्ति तव स्वजनः ?

सर्वं परित्यज्य पूर्व तावदि

दमेव जातीमिदं तवकोऽस्ति

तव ? एते प्रेखन्तु विविध

विचित्राकाराश्चोक्तं तव मता

हर्तुं समागच्छन्ति ते खलु

असमर्थाः सन्ति तव हृदयात्

शान्तिं पुत्रानुम । येऽनाहूता

अतिप्रथो विविधवेसाभरण-

लङ्घ्यादेहास्तव परितां भ्रमन्ति

तेषु तव स्वकीया जाता इति

भ्रमं भावयन्तः । तेषु त्वनो

दूरं प्रोजतशतारपि दूरं

वर्तन्ते । ये खलु मतो ह्यभि-

रावृत्तिभिर्विचितावलिभिश्च

तव चेतः पुत्रोदयितुं पुत्र-

तन्ते । दन्त ! तेषां हस्तेषु

नास्त्वसौ दीपको यः खलु

पुत्राशयेदन्तकारावृत्तिं

पन्थात् सर्वदा तुभ्यमेव ।

क्वै त्वमिदं जातासि या

खलु मतो ह्यभिर्वत्ततामे

सम्भ्रातुं सम्भोदयन्ति ते तव

जीवत तद्विषयै तद्विषयान्ति

भवसत्तारादस्तादिति ।

ये खलु सभा समाजेषु ते ताः

सन्ति क्वै त्वमन्तसे मते प्रजा-

वसं त्वदर्थं समागमिष्यन्ती

क्वै त्वमनुभवसि प्रथे गता

देव गोष्ठी

प्रेनवत् तरन्तुपरि ते तव
 उपकार सम्य उपकारिण्यनि
 प्रदा तवैते सदाप्रदांस्त्वदा
 सह राजन च ललिते तदा
 प्र कश्चित् लुब्धो भूय
 त्वाभवलोकां गच्छति
 सदायसौ तव वन्द्यः ।
 यदा भोऽप्येषु नृत्पगात-
 पराप्रयेषु तव सदाप्रयेषु
 प्रो भोऽप्ये जनशून्यादा
 दिशमात्म निरीक्षति वद
 भात सस्तिष्ठति स एव
 वन्द्य भवेदिति संमानताऽस्मि
 प्र. सद्गुणान्दिति मुक्ताफल
 मिव शालीतत्पानमुत्तमं
 तुम्भ । निश्चयन् दूरे वसति.
 य एव तवा दीपताय

तपति, तव तप क्लेशा-
 रश्चाञ्च मुदा पश्याते
 निश्चयेनासौ तवास्ति ।
 विपत्स्यगामे प्रदा तव
 पुण्यभाजता शकुन्ता
 स्नायसिद्धतामिच्छताव-
 शक्य कामविशार स्वकीयात्
 नीडात् प्रति उद्गोपते, तदा
 परतव-तिवदेऽवशिष्टो
 त एव तवास्ति ।
 क्षीणास्विन्दुप्र शक्तिषु परा
 आशामप्रोऽपि तव सत्कर्म-
 पुलीपते तदा त्वावलम्बयन्
 चैतन्न पतते समा गच्छति,
 स एव तवास्ति ।

। अथा सर्वतो निगशा व्याकुली
 करोति, उत्साहञ्च विरली
 करोति, न कोऽपि सहायकः
 समागच्छति । अथाच निस्स
 हायनादाः पराव्यासा भवति
 तदा यः समागच्छन्तव
 करभवत्तन्मत्वा मुत्यापमति
 स एव त्वास्ति ।
 प्रदिवदाचिक्र स्यात्प्रष्ट
 युतिमाऽपि दृश्येत्तदा तस्मा
 दृष्टिपातेनावस्थातव्यं तदा ॥
 एतादृश दृष्टिपातं कुरु
 धेता प्ररं न प्रतगोचरा
 स्यादेव युतिमा । प्रदि
 कदापि च्छरणवस्थापां
 लक्ष्य स्यात्कतनाप्रकारस्य

अवतन्वतं स्यात् तदा
 कदापि न जहाते ।
 समागमिष्यन्ते संसारेऽ
 सिन्नाता विद्या उपायः ।
 त्वनाममानं वाप्यवास्ता
 परित्यज्य गमिष्यन्ति ।
 जे हायिना. सखाप्रस्वां
 दूरतोऽवलोकयिष्यन्ति ।
 मिनाऽपि त्वाति रस्करि
 ष्यन्ति, परं दत्तावधानेताऽ
 स्यात् कदावलाभकं ॥
 जहाते । न विस्मयीत प्रमे
 दुस्तर दुस्को दधि तरो
 समर्थ इति ।
 भूताः । संसारेऽसिन्ना
 निजोऽपि पर इति वाग्यं

६.

देवगोष्ठी

कठिनं वर्तते । यदि परः
स्वकीयत्वेन स्वीकृतस्तदा
निरवधिपश्चात्तापो
भविष्यति ।

पश्चात्तापः । तापश्चात्तापः
पश्चात्तापो न विनाप्राप्त
रिति ।

उत्त एव कथनस्मात्
शक्यता भवति यत्
पूर्वमिदमेव जातीति
यत् "कोऽस्ति त्वं"
"कोऽस्ति त्व स्वजातः" ।

(निरादिगतदृश्यत्)

अनुवादकः श्री वितोदचन्द्रः

सुभाषिते

भवति दृश्यहारि कोऽपि कल्याणि हेतुः

न शक्य युगविशेषः प्रेम बन्ध प्रयोगे ।

विकसितवनात् कोकिलारवरभ्ये

विकसति न क्वन्ते मालति कोऽत्र हेतुः ॥

✕ ✕ ✕ ✕

आलक्ष्यदन्तपुत्रुलाननिमित्तहासा-

नव्यरुवर्ग रमणीय वचः प्रकृतान् ।

अद्भुतप्रय प्रणयिनस्तान् यान्वहन्तो-

धन्यास्तदङ्ग रजसा मलिनी भवन्ति ॥

आर्थसमाजः

“ आर्थसमाजः ”

इदं तु स्पष्टमेव मत्कारः स्मर-
 गीमस्य महर्षेर्दमातन्वस्वार्थ-
 समाजस्य स्थापनरूपप्रयत्न -
 उद्देश्यं वा सामाजिकोत्कर्षोक्तिः
 वेत्तिरेच्छासीत् । यदातेन भाट्ट-
 स्य वर्षस्य महती दुःखस्थादृश्यता
 दृश्यते नरुणास्यं हृदयं वाम-
 मस्यासन्नदोषमितुं नाशकौ ^{मे} ।
 मत्सो ननुपरिकरो प्रजाकार्थोत्तरे
 उदरो वाम् । अथ वयं हस्य-
 कार्थिणां, प्रयत्नाणां च श्रुत्सुं
 परमाथः, - स आर्थसमाज इवा
 अपुन इदं सुख्यं जातं महर्षि-
 समाजे धार्मिकी संस्था । अथाः

‘ सुखं कार्मिकं वाचं धर्मं उच्यते -
 इव । यदाधर्मे तदुद्देश्यतां
 विदुस्त्वाणो वा न शिष्यते
 रुदिकादारुणं समाच्यदपति
 तथा तदस्य ^{वयं कृतम्} समाजे इति विचारं
 प्राप्नोति । तातेन रुदिकादानं
 दूरीकृतं ^{वै} मार्थ समाजः प्रय-
 त्नो नर्तते ।
 कस्या अपि संस्थाया मन्ति
 महो निमग्नं निमग्नितुं रस्याः
 सन्धात् । न कोऽपि सम्भ्रान् -
 निमग्नं गृह्णां च यत् तन्न एषतुं
 शक्नोति । इमं कस्या अपि
 धार्मिक संस्थाया महो धार्मिक
 निमग्नं मन्ति न कोऽपि हागुलं
 चमितुं समर्थः । आर्थ समाजस्य
 धार्मिक संस्थाया अपि कृत्वि

देवगोष्ठी

धार्मिक कर्तव्यानि सन्ति०-

सोऽहं संस्काराः, सन्ध्याग्निहोत्रेषु

वेदेषु, ईश्वरे च विश्रवाहो निरा-

करोऽश्वरो वासना, मृष्टिभूजा बल-

नाप्तीति । आहं धार्मिक संस्थां

धार्मिक रूपं त्वपरं कर्तनीयम् -

तत्तु सर्वेषां कर्तव्यमेव । परं देवतं

नान्यथा धार्मिक संस्थाया धार्मिक-

कृत्यान्मेव, परं तथा अन्यधर्मा

न कर्तव्यं संवृत्तानि स्वदेशजाति-

दित्तरानि सामाजिकानि कर्तव्या-

न्यायि भवन्ति । यथा - आर्षसमा-

जस्य धर्मो ह्येव, विधवा वि-

नाहो धरिद्राणां साहाय्यं, बाल-

विनाह निषेधापीति । इमानि -

सामाजिक कर्तव्यानि तु देशका-

लागु सारीणि । देशकालागुण-

मेवे प्रानि सुभाषानि कृतानि च

प्रारब्धानि भवन्ति । अत इदं स्पष्ट-

मेव यदिमानि कर्तव्यान्मनुर्विना

वि कोऽपि पुरुष आर्षसामाजिक

रथ । महो हि न सर्वेषां सदृशमेव

परिस्थितिः । विदेशात्स्व -

आर्षसामाजिकः कर्तव्यमानि

कर्तुं शक्तः । परमेतेषु सामाजिक-

क कर्तव्येषु कर्तव्यपरि कर्तव्या-

नि महो हि कृत्यान्मत्स्यताभकोऽसं-

भवः । यथा भ्रमपान निषेधः ।

अल्पकार्यस्य निषेधो संभवः,

परं तासाः समूलोच्चेदिता ।

अपुनायं पुरः स्नाभाभिक

एव यद्देशकालागुणोत्त सामा-

जिक नार्थोऽपि कर्तव्यानि, एता-

र्षसामाजिकः पुरुषा सप्तमेवा-

आर्यसमाजः

२

मा भ्रंभी भूते सत्याग्रहान्दो हने
 कथं न भागं गृह्णाति ? प्रवैलं
 कथं यदि न भं विचारमात्रं स्तर्हि
 प्रवृत्त्याहमे २२ं निरं सरं
 जायते , २२मेने २२ं प्रवोऽ
 प्यार्यसामाजिकप्रवृत्त्याहिसमागं
 प्रवृत्तं स्वतन्त्रो न तत्र कश्चि विप्र-
 तिपदि रस्माकम् । परं प्रवृत्तने-
 रो निगदन्ति मद्राज्यनीतिधर्मयोः
 साहचर्यम् । अतो तु निरं भिनो
 आर्यसमाजस्तु धार्मिकी संस्था
 कथं रक्षाः लक्ष्मणा कटिनान्दो-
 हने भागं प्रवीण्यमित । अत्र भा-
 विप्रतिपदि^{त्वा} सुहृत्प्रभेव उती-
 प्रते मद्राहते प्रवृत्त्यागामिभं
 धाणा मद्राजनीतिधर्मो न सद्य-
 कारिणो । यदि न भं विचारमात्रो-

मद्रेष्वाभयं प्राप्तो मनुष्वाणाप्र-
 वदि मेतदे राजनीतिधर्मोः सद्य-
 मां ताड्युर्भवति , तदा कल्याणो-
 मद्राश्चात्मानामेकायं प्राप्तः ।
 मद्राश्चात्मानामेकायं प्राप्तः ।
 मेव प्रतिपादितम् । सर्व एव
 राजनीतिज्ञाः । कुचिदपि मू-
 राण्यनि रक्षानि नार्थो नि कु-
 र्वन्ति कथयन्ति च पर राजनीत्या-
 मेषां नितरामावश्यकता मात्र धर्म-
 त्याधिकारः । बहुभिः प्रवृत्तौ राजनी-
 ति व्यवसायरूपेण स्वीकृता । अद्यत्वे
 संसारे राजनीतिसत्य धार्मिकं प्रवृत्त-
 त्य च प्रवृत्तं प्रवृत्तं प्रवृत्तम् । प्र-
 विदं परविदं मद्राश्चात्मानामेकायं
 न्धी महोदयेन द्वावपि स्वीकृत्य प्र-
 वृत्तिं पर संभवो धर्मराजनीति-

देवगोष्ठी

ए भाऊदु । तस्य व्यक्तित्वे इत्येव स
व्यं प्राप्नुव ।

अधुनार्थसमाजस्वरूपनिरूपणान-
न्तरं तस्य च कर्तव्य सम्पादनान्तरम-
स्माकं मुख्यः प्रश्नः " परमार्थसमाजेन
समाष्टिरूपेणास्मिन्नेतेन भागे य-
हीतव्यो न वा " सुखस्यन्धे जायते
त्वम् । मया पूर्वमेवेकं यद् समाजि-
कानि कार्याण्यनुर्वनापि प्रकृत्य अस्मि-
समाजी यत् । नात्र प्रयत्नं यदसौ ता-
मेव कार्याणि कुर्वति यान्यार्थसमाजे
न निर्धारितानि परमन्यानि कान्यपि
सामाजिकानि कार्याणि कर्तुं श-
क्नोति । यथेवं तर्हि सर्वे रत्नार्थस-
माजिका, न केवलमार्थसामाजिका ए-
व, परमार्थसमाज । स्वयं कुतः स-
त्त्वाग्रहान्दोलने, भागं गृह्णाति । म-

था दलितेष्टाशरीनि कार्याणि नितरा-
मावश्यं कर्तव्यं तथैव दित स्वराज्य प्रा-
प्तिरिति राव प्रयत्नी ।

परमिदं न मां सनीचीनं प्रतिभा-
ति यतो नूनं कार्याण्यार्थसमाजस्या-
धुनाप्यवशिष्टानि । इदं सत्यं यत्
नृस्यापि धार्मिकसंस्थाया धार्मिक-
वृत्त्यानि विहायान्यानि सर्वाप्यपि
कार्याणि समयातुसारं परिवर्तनं नैव
ते ऽथवा समाधिं प्राप्नुवन्ति । परं-
नाधुनार्थसमाजस्य सर्वाणि कार्या-
जातानि समाप्तानि । आहं ताव-
द्यं विनादः । अहं पृच्छामि यत्
किं नावश्यं स्वराज्य प्राप्ते
सामाजिकोत्पत्तिः । अहं तु मन्ये
यत्सामाजिकोत्पत्तिरेवाधारभूता
सि स्वराज्य प्राप्ताः । अथ क्वोऽ

शिक्षिता जना ये न जानन्ति "स्व-
राज्यं" शब्दं मयि । विनोदं मस्मा-
दं कर्तव्यं यतेषां मशिष्यां दूरीकु-
र्मैः । अहं तु मत्वे यद् यत्र द्वे स्व
कार्ये अद्यत्वे आवरयत्वे स्वराज्य-
प्राप्तये । ~~अ~~ कौंग्रेसीय प्रकृषाश्चा-
नयन्तु सत्याग्रहान्देशनं, वयं सा-
माजिकोन्नतिं विधास्यामः ।

न त्वहं कामये राज्यं,
न स्वर्गं ना पुनर्भवम् ।
कामये दुःख तप्तानां
प्राणिनामतिनिरानम् ॥

श्रीधिनयकराव

देवगोष्ठी

इश-स्मरणम्

प्रभो! त्वमेवासि ममाद्य भ्राता लज्जा मदीयास्ति त्वैव हस्ते ।
 द्विपत्तिस्त्रिण्यो न हि ज्ञायते ऽ माः निराश्रया ऽ ते ह्यनिलाष्यते दया ॥
 मया प्रति मे ऽस्ति विवेक हीना न वेत्ति तावत्कमहो महत्तम ।
 हानिं सदा ऽपि चरणौ न सेवे आयुर्विनिष्टं विषयप्रसक्त्या ॥
 निराश्रया च्युत्तमनाहं^३ हि अद्यस्ति धेरा परिकारयन्ती ।
 वीरश्च ह्येः परिलुप्यते मया त्वमेव स्वामिन् शरणो ऽयुना मे ॥
 कामादिशत्रुभिरथाभिद्रुम्यते भीतिश्च भ्रूयो ऽपि विधीयते तैः ।
 बलेन हीनो भृशमथ ब्रूये स्वामिन् विपत्तिर्महती गरीयसी ॥
 धर्मस्य भार्यस्य न विद्यते मया मोहस्य जलामान्न मुच्यते स्वयम् ।
 दिताहिते नैव विवेकशक्तिः सुम्रस्तावास्तथ विपत्तिगताः ॥
 त्रिजा रथा नाथ ! पदशनीया धामयो नादुःख प्रदेयः ।
 कोडे स्वकीये उपवेशनीयः यस्मिन्निश्चितस्मास्ति न दुःखलेशः ॥

ले. 'मधुसू'

नोटः- 'अत्र वेत्ति उकारो नाथ०' इत्यवलम्ब्यः

कुलपते !

१२

“ कुलपते ! ”

सरनायस्तं द्याभूर्ति स्फुरतीति सदा याम ।
गुणैस्तोस्तान् सुधासुभान् सदान्दस्य गायाम ॥
कथं संसारपुञ्जीरधिरात्संघर्षजेनेदम् ।
एतेनासं गुरोर्वेशं सदा धीमानधीमान् ॥
स्मरेन्नायं हि लक्षणं सरस्वन्तं सुधीरतम् ।
ए वेदोक्तिप्रचाराचारचातुर्यं प्रकुर्वणः ॥
द्विपारूपेण तानर्थान् भ्रुहो संकीर्तितान् स्वामी ।
प्रसंस्कुर्वन्तमून् शर्वं पुनर्लेखेषु तन्वान् ॥
मुदा संकुल्लनायो ऽपीयाने साम्राजिकेषूनात् ।
स्वतन्त्र्यः कतयन् संचातयन्नासीद् वयं नोमः ॥
सदा माधुर्यमिन्द्रैस्त्वैर्वज्रोभिर्वरिणिनां जेतः ।

देवगोष्ठी

प्रसादात्वासनोद्भवैः समुद्रावस्य शोषानः ॥
 स त्यक्त्वा स्थापितं कृते कुलं कृतं कथायास्वयम् ।
 तु चण्डीं चण्डिकायनां भवस्थानी महामानः ॥
 गतः संशततलो मैदिकी चर्मा पुचाशर्चम् ।
 बहि फिसात्र समा जेष्ठी जनात्र जोदुं वृहोद्गतः ॥
 अये दीनात्र कथं स्नेच्छान्परित्यक्तानहंवृत्वा ।
 य उद्धार्योत्स संवेशे ध्वजं शुद्धेभ्य धुन्वानः ॥
 इरानीं भूयतां अद्राः कथं प्राप्ता कृता दीर्घा ।
 कथं प्रणात्र क्रियां स्तातः कृते शुद्धेर्न मन्वान ॥
 न सोढो मुदिलमैर्नूदं कृतः संघातनोपाय ।
 न इष्टः को हितः कश्चाहितः भिन्नाम कुरान ॥
 कृत्वाऽऽ दुर्तिं तु भावानिजदेहसंघम्,
 यत्रेषु शुद्धिषु प्रसात्र खलु पापदृश्या ।
 अथापि तद् भवसि भूतलपीतिकपी,
 मन्नामहे नुत्पते ! प्रणयाम भूया ॥

 " श्रीरामनाथः "

“ लूथा चरितम् ”

इह जगति बहुते जनाः कृषि-
 कीटादिनत् मया तथा जीवन माला-
 मरिबाह्यतो जामन्त प्रियन्त-च।
 न तेषां नामापि लोकैः स्मरन्ते । परं
 द्विजा एतं विधाः उरुषा भवन्ति
 ये स्व उणगरिन्ताः गरीयासं
 गिरिसिन्धि, स्वगाभी मेण गभी-
 रमरुपरमपि लपयन्ति । तेषां
 मशः संची भूतं तत् चन्द्रमसो-
 प्रमसुत्पादयति । त एव प्रचरि-
 त्वाचिरसूक्ष्मां प्रमलतो वि-
 च्छेत्तास्तथा च तिरिचल्लोको-
 मवृह्यै नूतनमथ उदर्यका भवन्ति।

एवं विधेः भृंगुलिखण-
 परिगणन मो ग्नेषु प्रमलेषु -
 लूथा रोऽन्ध लभोऽस्ति।

यूरोपीय महा द्वीप खण्डे रक्षी-
 स्तीय प्रदक्ष्य प्रमहान् प्रचारे भूत-
 एतन् च तन्मलान्दृष्टिभिरनेकानि
 शर्मनामभिराणि निर्मायि तानि
 तथा जेठस्ततः परिप्रमदिः पाद-
 रीभिरयि तस्य प्रसादोत्सापिकं
 एतद्यत्नं प्रभम् । शकैः शनैरेतेषां
 शक्तिरेतान्नामं प्रमह्या बडा ज-
 त्रिवाचनमप्ये तेषां दस्तगणम-
 भूत् ।

उपमत् एते धर्माध्वजाः मदा-
 चर ब्रह्मचारिण आह्वयं । एत एव
 च तेषां भूयार्प्रभावो लोकस्यो-

देवगोष्ठी-

परि समभूत् ।

रोमस्य प्रार्थनामन्दिरमखिले
 यूरोपमहाद्वीपे प्रधानं प्रार्थना-
 मन्दिरमासीत् । अस्य धर्माध्यक्ष-
 स्याध्यक्षत्वे सर्वमेव यूरोप-
 साम्राज्यमासीत् । प्राम्प्योऽश-
 खीस्तीकाव्यस्य वाक्त्रिचिदेनं वि-
 वाक्त्रिकावाक्त्रि लभुदक्षिणपश्चा-
 त् । त्रैः सर्वैः देशा रोमदेशीय-
 प्रार्थनामन्दिरधर्माध्यक्षस्य
 सत्त्वं विरोधितोऽभूत् ।
 वाक्त्रिकावाक्त्रि संक्षेपेन विना-
 लिखितानि सन्ति ।

(i) इतिहासकारैः केकाः -
 (धर्माध्यक्षाः) विषयमाहता-
 रतास्तथा च राज्याधिकार-

विनामदगर्विताश्चासन् । ऐद्विके-
 न्द्रियमजन्मं सुरवेमेकं ते परममा-
 तन्मममन्मन्त । तेषां सदाकारा
 दिशि धर्मिणः सर्वथा सम्बन्ध-
 विन्देदोऽभूत् ।

धर्माध्यायतेभ्य उद्गृहणादिकं
 सर्वथा विषिद्धमेकासीत् परं ते
 गुणवरीत्या प्रथमं स्वीसंगृहा
 रतासन् ।

(ii) राजास्तु श्रेयो रूप्या रथा-
 सन् मह इमे राजां स्वराध्वीय-
 कृत्स्नानि च यत्नधिकाश्चेष्टा
 आदधुः ।

(iii) इमे केवा उपादिशात् मल्लिमयि
 नाईबतात्वे धर्मगुण्ये लिखित-
 हेतुनास्ति तद्व्ययम् । इतरज्यद्वि-

बहुं सिधयेत् । परमसिद्धिमात्रे -

साहित्य विज्ञान प्रसोक्तो हेतुः -

इदमेव नान्यो मायावृत्तं सम्य -

क्ताया निराहसाक्षीत् ।

एवं विधे कोपाभित्तिवेश -

अथ सकल जने अपठित्वा दे जर्जरी

देशे एतन्मिच्छन्नुत्सृजेत् ।

समजति । तयो व्यजातीद् मद्यं

नाहो यूरोपस्य उकादृशं परि-

त्रैपिप्यति । अथ नतक संशय -

समितायास्तु सीद् मद्यं मम सुते

निष्ठम शास्त्र मपीत्य प्राड्मिकायो

भूत् । परं सुपरस्य तु जसह -

एव धर्म विषयेऽपि रुचिराक्षीत्

नूचोऽथ सुकेषां धर्म सुत्थांता

सुष्ठुत्वा ध्ययता ध्यायनं किं-

तर । विद्वन्मार्गं विद्वन्विद्यालयोऽसौ

सध्यात्म विद्याया उपाध्यायः

समभूत् ।

एवमप्यं स्वयं केनं प्रति मयौ

एतन्मतेन स्वयमेव कोपस्य तु -

तिरगतं निवेष्टित्वा सम्पन्नः

अनलोदितानि । १२१२-मतेना प्रति-

हृत्वा नागध्याया कोपस्य सर्वं

सुष्ठुत्वं सम्पन्नया समाहोषित्वा

स्वमाग्या तुम प्रभावेणापं सहर -

मेव सर्वत्र उद्विष्टमाप । हेरव -

या वाचा तथा चान्ध्रैर्युपा -

यैः कोपं नित्रिन्द ।

कोपस्यु प्रसन्नो तत्र द्यौ । परं

मदा सुपरसराजुमापितां प्राबल्यं

समभूत्वासौ सुपरं धर्मोद्दिश्य

देव गोष्ठी

कार । परं लुप्येण तदीयमाज्ञापक-

मापणमध्वे खण्डशः कृतेभू ।

एवं निवाहः शोभैः शोभैर्वनधौ ।

राज्ञा मर्षे स्याते निवाहनिवा-

रणाशौका संसत्समाहृता । इत्याः

स्वसुहृद्भूरे स्तमसमासां गन्तुं

प्रतिष्ठिदुः । परमसौ स्वमिदगसै-

व निष्कस्तन गत एव । राज्ञालौ

कोपविडुं विमपिबहुं प्रतिष्ठिदुः

परं लुप्येण ताज्ञा ताज्ञीकृता । एत-

स्मिन्नमसौ राज्ञालौ राष्ठाद्वृष्टि-

ष्कृतः । इतिरात्मता लभे प्रत्या-

महमहात्कृताः । इतिस्मिन्नमसरे

राज्ञा ~~राज्ञा~~ सुहृदस्तस्य

राज्ञाभ चिन्ता परा अभवत् ।

एवदा स्वसदनं प्रति निवर्तयन्तं

तं सैनिका निगृह्य निवृत्तः । यैः पि-

सुरसिदं वचं हैरवधारितं यदसौ

राज्ञा कारित एव । परं राज्ञा लोभे

समाहृत एव । एवं स्वरूपे -

राज्ञा धर्मप्रभं उपदिष्टमापया

सुगन्धिदु भास्यतः, तत्र च हेमा-

उपदिष्टे धर्म प्रत्य ।

एवं हेन कथा-चरणपाणो पोपा

तां निरुहमान्दोहनं प्राप्यं गन्

य रास्मिन् निष्प्रेसौ लपटीवभूव ।

अत्र च काणं-रहम वाक्यात्पूर्व

धैर्मन्चासीत् । मा कोऽपि हेमलप

समाहृत । अहो वक्ष्य महमज्ञी-च

कार वदुषामिद एतदसन्मत्त-

धर्मिणात्तस्वत्वं वदन् सुहृमा

पिदि रमासीत् वदनेनास्माकं गुहः

लूधा चरितम्

१४

समुद्रं पारिरेक ।

मधि सर्वैरेव गन्तव्यम् ।

दुष्प्रसङ्गं प्रापितोऽल्पचिन्तं

श्री बालकृष्णा

सन्नायिताः कोपाज्ञानैर्जीवन्त

५ ४ ४ ४

एव कर्हिहाः । एवमत्मा चार-

उत्थारं सहमानैरेव दुष्प्रसङ्ग-

प्रापिभिर्न स्वमतं परित्यजाम् ।

सुभाषितम्:

राज्याधिकारिभिरपि बहुधा एषां

मिथोपाः कृताः, परं सत्यनिष्ठैः सह

ये नाम केचिद्विदुः नः प्रथमन्यवसां

स्वाधिकारसंघर्षं प्रपन्नान्-

जानन्तु ते किमपि तान् प्रतिनेष यत्नः ।

रन्ततो गत्वा स्वाधिकारं लब्धा-

उत्पस्यते ऽस्ति मम कोऽपि समानधर्मी ।

एव ।

कालो ह्यं निरवधिर्विपुला च वृष्यौ ॥

गन्धाः रम्यं देजतां मे सत्य-

रसणाभ सहं प्रपन्नान् एषां

च सत्य रसणाथ प्रणामं जहति-

परं न सत्यं जहति ।

एवं विधातं पदैः ध्रुवो-

अमृत - वाणी

(परतर धारा करा. नोऽयं करवा-
 न सत्साम्राज्यमिधानः । सर्वस-
 र्वदा सर्वदा च प्रमोदय इति तु
 विशालित विचिकित्तं वचः ।
 यः कश्चित्स्वात्मसमीक्ष-
 संभोदभातस्वान्त स्तं प्रमुनक्ति -
 सत्साम्राज्यमप्युत्पाद्यं स स्त्रीभेनेन
 शस्त्रप्रयोगात्तन्नामिकोऽपि मङ्गल-
 भावयति चरति च धीमीधारण
 धीमेवं धर्ममिति विमश्चिदपश्चि
 माः प्रमाणम् । प्रहरस्य च
 धीमान्मेन गुणेन शस्त्रेण च युक्ते
 नोमे वाणीकण्ठं पारम्पर प्रवृत्ते

रवकाशे न च कभुगुमपि
 ऐणुकारणित्वासीसेवमीतिशय ।
 प्रतिदंदि शोभेधते च सत्साम्रा
 समर सत्ताहसज्जाः न तज्जामदे
 नीराः । सत्साम्रातरकीधार
 धारणाय न कस्यचनत्सरोराव्यु
 कता वरीवर्ति न च देवऽपि
 सपतदृतेनाऽप्यहरेऽयस्य
 दुर्गं वार्धन इति ।

x x x

आत्तिव्य शोभुधीपीमुधित -
 मतोभालिन्ममवीनां साव्दानद
 सर्वभाषिसुम्भ भावितभावनकं
 विदितव्यमेन अ-धसववत्तु
 वत्तुगुणप्रगतममनस्वतः देवत
 शरीराणां शस्त्राकीणाभाभीशिन

अस्माकं कर्तव्यं कारागारे
 कुर्वन्तु इत्तं मातृमण्डिरमनि-
 नीषयन्तु य एत स्तथा य प्राण
 पश्य कारुणिकमपि नितरन्तु
 मेरुत्तयेण शशुभः परन्तु -
 सनांसि सानवातं भोजमि-
 रिविदुःखाः न तत्र करुणाया
 अपि शरः गन्तुं समर्थाः ।

x x x

धर्मं पर । कीदृशं माधर्मं ।
 सत्त्वं वद । अपवद मासत्त्वं
 दीर्घदृष्टिः प्रवृत्तश्च मुमुक्षुः ।
 संतुष्टितसमीक्षितश्च न
 सन्नमपि निभक्तनीयम् ।

x x x

आदिभयदाः वक्तितोऽनन्तरं
 धौर्ध्रमिशो दृष्टं भयश्च
 आश्च सन्निश्च उभे च संभवे
 धर्मश्च उजागति तद्व्यवृत्त

x x x

मुमुक्षुणीनां मालीकनिष्ठानः
 मुक्तिवत्तः वसति विधोम

विधानमिच्छेऽपि सोत्साहं सदाश्रम
 इति तु न भावित्त्विकरोरं वचः ।
 इत्तं शक्तिविभं कारुणिककलह-
 क्तकलाकर्षणं देव्य आशुकीय
 प्रवृत्ते मे हृदुःखवदामि । कारुण्यजन
 स्वात्मसंशोधन इति वैदुषीव्योक्ति
 प्रमाणान्ति ।

x x x

विदुःखिः कीर्तितं, हाडिश्च
 सुफलितं, विद्यागैश्च विभावितं
 स्वानैव च हनुमुच्छेदितं धर्मं
 विदुः । मान्यः पन्थाः धर्मजागे

x x x

परोपकारं पुण्यम् परकीउतं
 च पापमेति भयभीतं मनीषा
 मलिनं लपितम् ।

— — —

परजयस्य विजयः

२३

जननी दीव्यन्विसुं धनि
 नोऽधर्मणं, कृषीवलोऽस्मि
 लसन्तं क्षेत्रमवलोकयन्त्य-
 मानत् मनुभवति, तमेव पिता-
 मष्टे भारती, विलसन्तं वाजिन
 मवलोकयन्मनुभवत् । भग-
 वद्भूरेखशिष्टं कालं पितृ
 मष्टे वाजिने स्मर्षयामास ।
 विजित् निखिलाश्च सौन्दर्यैः
 अभिभूतोऽर्थैः प्रावो बलः सुल-
 तानो नितान्तं तं पितामहममो-
 दयत् । स्वेन स्नेहसिक्तं करेण
 भोजयँस्तं पितामहो भृशं श-
 सारमवाप ।

विरहितं निखिलं साहा-
 य्यं सम्पत् विहितं पौरजीवन

दृष्टः वाजि साहाय्यशेषः
 स्वल्पं कालावशेषाजीवितः
 कृतं मुनिवेषो बहिः शोभसत्य
 मन्दिरे मुखेन न्यस्यत । तथापि
 प्रियं वाजि विरहवेदां कथं कथं
 मयि शोभं नाशकत । " तद्देह
 न मे जीवितम् " इत्युन्मत्
 इव समये समये विलक्षणम् ।
 प्रेषस्तस्य चलनं वीक्ष्य
~~सञ्जयः~~ सद्य उवाच शशु-
 मनुजलपरं नृत्पत् उन्मत्
 मयूर इवाभवत्प्रमत्तो भारती ।
 सर्वं एव ग्रामीणं इमांसाश्चर्य-
 करी मोहमांशो जीव्यन्तवो
 मध्ये दत्ताङ्गुल्यैश्चकिता इव
 न समभवन्नु यद्यपि केचिद

देवगेष्टी

गामीणास्तं वक्रं दृष्ट्वापि द-
दृशुस्त्वापि पितामहे न किं-
चिदचिन्तयत् ।

सायं काले सुलतानारूपे
यावत्कालं पंचकोशमात्रं न
बभ्राम तावन्न कथमपि शान्ति-
माशिक्षिये ।

एकदा मध्ये ऽहुनि तज्जा-
नपदः लोक विख्यात चौर
कम्प्री, नाम्ना खड्गसिंहः सु-
लतान जीर्णं क्रावं क्रावं तदृशनि
लातसः प्राह पितामह कुटीरः
सुकुलीकृत करः सादरं सप्रम-
यं नमस्कृत्यो पाविश सन्न च
तयोरेवमभूदालायः ।

" वत्स ॐ खड्गसिंहं तु कथ-
मसि १ "

" (वक्राञ्जलिः प्रथम्य) " एत
त्वत्कृपया सर्वमस्ति शुभम् "

" कथय कथमिहा गतो ऽसि "

" सुलतान दि दृष्टया कृष्ण इहा -
गतो ऽसिम् "

" अनुतो ऽयं पशुः . दरनि मात्रेणैव
पसादमवाप्यसि "

" सत्यम् . तस्य चलन मनस्ते
मोक्ष्यति "

" अहितीय सोदर्ये इति सु-
गह्यं ह्युदात्तमित्यम् "

" यत्सात्म्यम् . एकवारमपि कृत
दरनि श्वेतसि निहितमूर्ति
रेव निवर्तते "

" चिरेन्क दि दृष्टा लातसाकुलो
ऽयं सप्रमस्थितो ऽसि "

तदनन्तरमुभावेन मन्दुरां
जग्मत्। सगर्वं पितामहोऽश्व
दक्षिदिवान्, साश्चर्यश्च खड्ग
सिंहस्त इष्टवान्। अथपि खड्ग
सिंहोऽश्व सहस्रं इष्टवान् रत्ना
पि सुसंघातं, विशदं, मत्ता रत्नं
गान्धर्वं, च सुभाष्यं च सुभाष्यं।
तान्मन्त्रं चेतसि खड्ग सिंह
योग्योऽयम्। साधुरयं किमेते-
नास्य प्रयोजनम्। एवं किञ्चित्
कालं चिन्तयित्वा इव निःशब्दः
लोकालोक इव निश्चलः स-
चिन्तः, साश्चर्यः, सोढेगस्तु।
तदनन्तरं बालस्वभाव सुल-
भयाऽस्थिरचित्तं तया प्राह
स्वन्तस्त्वं "तारः चलनेऽदृष्टे
सति न मया किञ्चिद्दृष्टमि-

त्यहं मन्ये, प्रतोऽस्य चलन पाठवं
द्विदृष्टुरस्मि।

(२)

परमुखाद्युत सुलतान
कीर्तिं पल्लनिह चैवाः विक-
सितजदगारविन्दः पितामहे ना-
त्मानं कथमपि शत्रुं मशकत्।
समयेव सपि मन्दुराते बहिरानी-
य दत्त्वा परकीर्णमुत्प्लुत्य च
तत्पृष्ट आरुरोह। वापु प्रगहे
नोऽदीपमानमश्वमवलोक्य मरुः
खड्गसिंहस्य स्वान्तं ससार्
शर्पः। चौरः खड्गसिंहो इष्ट-
सर्वं वस्तुषु स्वाधिकारं मन्यमानः
आत्मनोऽनधिकृतं सुलतानं द्रष्टुं
कथमपि नापारयत्। उवाच पितु
महः! नायं त्वदधि कृतो भविते-

देवगोष्ठी

ति "उच्चैरुच्चार्य वहिरगात् ।
 भारती भृशं विभायुषति
 क्षणं स्वङ्गसिंह मय आन्तो रत्नौ
 धृत दोवारिक व्रतो निद्रामधि
 न जग्राह । वहवो मासा व्यतीतः
 परं स्वङ्गसिंहो नाजगाम ।
 पितामहो ऽप्यधुना गयामि दे
 स्वप्न इष्टमिदं मन्त्रमावृत्तः
 निः शङ्कोऽभवत् ।

एकदा सन्ध्या समये
 प्रभातोदित नूतन कलिकेव
 विकसित मदनः वाजि वर्ण
 विग्रहाभ्यामुल्लसित चेत्तः
 सुललानासुहः पितामहो ध्रम-
 ठार्थं वहिर्धाममगात् । याव-
 त्किञ्चिदध्वानिमगात्तावदक-
 स्मादेकस्य दीनस्य सकरुणं

रुदितमश्रौवीत् ।

"श्रीमन्निहो ऽपि दृश्यतामिति
 सहसा चाश्रूयत् ध्वनिः ।
 पितामहो ऽस्व स्तम्भमि-
 ला तत्रैव तस्यौ । पार्श्वतश्च
 संतापताप तप्तं रोगिणोमेक
 मपश्यत् । किमरथ । केमिदं
 ते रसोऽयं पृच्छथा ।

(बहु कर सम्पुटः) "दयालो

दीने मयि दयस्व । इतः सोऽन्व
 ल्लोश परिमितं रामपुरमिति
 मया तन्न गतव्यं, वाङ्मिति
 मामाशो हय . प्रभुस्ते गुभं वि-
 ध्यास्यति ।

"कच्छन्ते

"दुर्गदित् वै घस्य नाम भवता

श्रुतमेव, तस्याहं भ्राता " पिता

महः स्वयमश्वत्थवतीर्व रोगिणं

जरोड्विदिता कर पृष्टरशिग

रनु वंवाज ,

सहसा सावेगं रश्मिः

कशयपगता , सच साम्प्रार्थ-

चक्रितः क्वृष्टि स्थित क्वृष्टि स्तनेव

निश्वास । संसुरवं च कपटरोगिणं

गजिगे इय हृष्टैर् धावन्त स्वप्न-

सिंहमवलोक्य भव निस्सम पूरितं

जील्कार शहसकरोत् । अथ निं-

चिद्विचार्यो चोसवाच " ह्यीय-

तमिहि " ।

स्वङ्गसिद्धो वचनमिदं नि-

शम्य सखिं स्तम्भित्वा तत्कथयामेव

तथा । अल्लसमस्य कण्ठं सप्रेमं

करेण स्पृशद्वाह " पितृमह !

न साम्प्रहमेनं रक्षामि

" करं शृणु तावन्ने वचनम् "

एवं शोक संतप्य मनश्चिन्तित

चेत्तः विशुत्थ विरुदेदनः नयै

यचित् कश्चुगोडुज श्व पितृमह

आत्मानमवष्टम्य मन्दं मन्दम-

वादीत् " सपिशयं त्व संवृत्तः "

नाहं त्वं ज्ञाने , वरं वत्याः धारणे

प्रेक्षां मे रवीकुस, ह्य , अनासा न

य जानितम् !

" ताह ! आदिशः आदेश

स्तव मालेन साधुं शिरोधरिष्ये

केवलं सुखमं न दास्यामि "

" सुलतान निष्यमे ऽधुना मा

क्वृष्टि , अदिसन्वस्तुनि न प्रया करु

व्यम् । ममेयं धारिमा यद् घटेन यं

मा कस्यापि पुरतः कथनीयाः "

" ताह नचो निश्चयाधारे

देवगोष्ठी

अहितः ज्ञानाननो न किञ्चिदप्य
वादीदचिन्त्यश्च, "मया त्वेनं
गृहीत्वा गन्तव्यं, पामुदन्तमेनं
गोप्तुं ताहादेशः, नानेनेने प्र-
येजन सिद्धिः " एवं सुचिरं
विचिन्त्यता न किञ्चिदनाधारि
जन्तवो गत्वा साहसं ब्रह्म स-
भयः * पप्रच्छ " एत नस्तत्र
दोषो यस्याद्भिमेहि भवान् ।

वत्स ! उदन्तो ऽयं नेत्स्य-
ति अेल्लोकस्तर्हि साधवो -
लोके ऽनिश्वास भाजो भविष्यन्ति ।

एवमुक्त्वा ऽपरिचिन्त इव
अलसो ऽपकृत इष्टिमेन्द्रिं
प्रति न्यवर्तेत् । रवङ्गसिंहस्य
ताहादेशं स्मरन् विस्मयं ब्रवीत् ।

आसीद्यास्य चेतसि, * कीदृश

अद्रुतस्तातस्य विचारः सन्ति ।
अथेन भाजनमनलोक्ष्य तातस्य
मुक्त्वा मुखमनिकसत् । " * अ-
स्मादृते न मे जीवितमिति " भा-
षमाणो राजा वप्यजागरीत, यत्कृते
भगवद्भुजं नमप्यहालीपि तस्यैव
मले ऽधुना चिन्तायाः शोकस्य च
लेशमात्रमपि नादृशत, लोका
शाप्यसु निमये ऽविश्वासं मातुर्यु
रित्वासीच्चिन्त्याः शोकस्य च
श्लकाणाम् । ततेन स्वदुःखं मु-
ष्यस्य दुःखानि सजिह्वम् । नामं
मनुष्यः, देवः कश्चिदप्यम् ।

३.

अथेकदा रवङ्गसिंहः पु-
त्री भवत्सु तमोमखल्यु नम-
सि सुयजन निःशास्तिप्रिहे

निशीथे निगाढाया शर्व्वर्का कर-
 प्लव्वाजिरश्मिः साशङ्कः सभयः
 शने शने किरागह मन्दिरं प्रकिश्व,
 यथा खानं सुललान बद्धता ॥ ११ ॥
 इयं विधाय बहिर्जगाम । बहि-
 र्गच्छेत् प्रवृत्तस्य हार्यैव पद्मात्ता-
 पाया श्रूष्यमस्तु ॥ ११ ॥

उप यामिन्यासुरीके यामे

पितामह उत्थाम कृत शिशिर-
 सलिल स्नानः स्वप्न दशक स्थिर
 इव मन्दुरां प्रति चंचाल । मध्य स्व
 ज्ञात भ्रमो याननिवर्ति तु गार्भ-
 देव प्रेयसः सुललानस्य देया ध्वनि
 मफ्रौषीव । तदा कर्ण साधेग मन्तः
 प्रकिश्व मिलेव चिर कालोपलब्धं
 तनयं वाजिनं सधने ह मास्तिव्य

कुम्भिरं क्रुत्त । अनन्तरं यावन्म-

दुराहो बहिरगच्छन्नावदधिभ्यो

श्रु घनाहः प्रवहिरं प्रचक्रमे । ३० ॥

५ प्यश्रूव हृत् स्यामेव भूमावप पान

पत्र बहिर्गच्छतः स्वर्गासिंहस्या

श्रूष्यमस्तु । श्री गुरुदेव

इति

हा ! पद्म सिंह शर्मन् !

आम्हांच्या अर्थसिद्धी-आवृत्तिका-

जेव्हा स्वयं-चिन्तनेन धारणे प्रसीद्धच्यो

न गेहेति

अनभु-वज्रपातः

अत्रत्यगणेशोत्सवस्य
 मध्ये च हिन्दू-साहित्यस्य श्रेष्ठ-
 स्तं संकीर्णतया प्रकाशितं
 न सन्नाद्येत, पठितव्यं-
 सिंह शर्मणा सह कुलकर्णी-
 स्वचिरेण लेख्येन
 उक्तं स हि स्वल्प-
 भारकृतं मुत्तयत्तं न भूयैशा

पि समागतं सत्यं इत्युक्तं
 प्राप्तं ज्ञानकार, तस्य हे-
 खलु ज्ञाने इत्युक्तं सत्यं,
 त्यागे इत्येव श्लोकात् प्रामा-
 ण्यं, गणेशोत्सवस्य इत्येव
 लक्षणात् स्वयं-चिन्तने
 विमनाय त इव । अत्रमात्मा
 तस्मात्प्रोत्सवस्य प्रपच्छेत् ।

आर्यसमाजस्य राष्ट्रिय कार्येण सम्बन्धः

अत्र सम्मतौ आर्यसमाजेन संघ-
टनकारेण राजनीतिकान्दोलने
भागो नु गृहीतव्यः । भागो न
गृहीतव्य इत्यस्य तात्पर्यमिष्यते
विद्यते यदा र्यसमाजेन राजनी-
तिकान्दोलनतां विरोधः कार्य-
मेजता राजनीतिकान्दोलनेषु
कार्यं कुर्वन्ति तेषां निन्दाकार्या
परं अथ स तात्पर्यमिदमेव
वर्तते यदा र्यसमाजेन एता-
दृशान् आन्दोलनेभ्यः सर्वथा
पृथग् भवितव्यम् ।
देशादित्थं चितः शिष्योक्ताह
शालितो नवपुत्रकाः अथ-

प्रिलान्ति यदा र्यसमाजेन
वप्रमेव राजनीतिकान्दो-
लने भागो गृहीतव्यः । अदि
दि आर्यसमाज- देशसेवा-
करणात् अतादृशं स्ववसां
याद्यापि उपेक्षावृत्त्या
निष्ठति तदा स अन्त एव
ति र्चकं विधते । राजनीति-
कोलतश्च पराङ्मुखैर्गतेन त-
कोऽपि लाभ इति । परास्ति
विषये अमेदं अथतं विधते
अत नवपुत्रकानामुत्साहम्
वर्तितुं नदीव मवति शीघ्रमेव
च शालिताको ति ।

देवगोष्ठी..

नवप्रवक्ता अविचारैर्न व्यपदि
प्रदापिसमाजेत राजनीतिक-
न्दोलने भगो उदीतव्यः ।

न स्तुतस्तु आपसिमाजः राज-
नीतिकान्दोलनेषु सद्योगं
कर्तुं न शक्नोति । आपसिमाज
स्य पुरन्दकर्म विद्यते अर्त्त-
पचारः । परं राजनीतिकान्दो-
लनेषु कदाचिद्दुर्गमविमर्द्धा-
नपि आपसीणि भवितुं शक्य-
वन्ति । उदाहरणार्थं अस्मिन्
दक्षिणदिशात्पदैः राजनीतिका
न्दोलने लीनाप्रतादरो भवितु
मर्हति । आपसिमाजः लीना
प्रतादरं होतुं न शक्नोति ।
वेदिद्वयमपि सभं केतापि

नरेण शीनाप्रतादरोदिशा
वान् कर्षी । अतएव एता
दुश्माप्रवस्थाप्रतापसिमाज
राजनीतिकान्दोलने कर्षयि
कर्तुं नर्हति । परमापसिमाज
स्तु एतादृशस्य राजनीतिका
न्दोलनस्य विरोधमेवाचरि
ष्यति । केचिज्जनाः व्यपदि
नि प्रदापिसमाजस्य संस्थापने
मद्विनि ६ प्रातदेत वेदे शिष्य
शततन्तं गणपतिव व्यपितां
ध्यान्ताम तस्मिन् राज्जे सुव
व्युत्पन्नं भुजाताम् । नदेरी
नां राज्यमभूतामिनो तं स्थाल
त तस्मिन् दुःखवाहुत्पन्पुज
नाम् ।

उत्तमम् महत्वेदिमानन्दस्य
 अथन प्रगृह्यन् आर्थसिमाजेन
 शीघ्रातिशीघ्रं स्वदेशस्य
 भारतवर्षस्योत्तमत्वं स्वातन्त्र्य
 प्राप्त्यर्थं प्रयात् पत्त-कार्यः
 भारतस्य स्वातन्त्र्य प्राप्त्यर्थमा
 प्राप्तिसमाजस्येदं मुख्यं
 कार्यं विद्यते यत् सोऽवश्य-
 मेव राजनीतिकान्दोलने भागं
 गृह्णीयात्
 अद्यप्येतत् इत्थं वर्तते यत्
 वैदेशिक शासनं न अत्र समि-
 त्नीकतयं अत्रादि संसदा
 प्राप्तस्य नान्यत्रिपादो विद्यते
 यत् अत्रानिवाहृतिसेधादि गुण-
 ताभ्यामस्येता प्रसिमाजेन राज-

नीतिकान्दोलने इति भाजः
 गृहीतम् । अद्यत्वे आर्थसिमा-
 न स्वदेशस्य भारतवर्षस्यो-
 द्द्वे। एत व हृत्तिकापदि। न-
 दस्ते गृहीताति सक्ति। ताति
 कार्पिदि आदि सम्प्रग प्रुदितु
 भापसिमाजः साशक्तता -
 भवति। अतादृशदामनस्यादा -
 भापसिमाज, अतएव एकं शतकं
 राजनीतिकान्दोलनस्येकार्पि-
 स्तान्तं न सम्भवः । यदि आर्थ-
 समाज, राजनीतिकान्दोलने
 भागं गृह्णाति तदा तस्येदं
 कार्पिमुचितं न युतीयत।
 विज्जापसिमाज, अद्या आर्थि-
 संस्था विद्यते, अताएव

देवगोष्ठी

अस्मद् भुव्यं कार्यं वारिती । स्व-
 धर्मश्च प्रविक्रं वैदिकधर्मस्य
 सर्वस्मितं जगति पुत्रा एव
 अत्याः संस्थाया अन्तिममु-
 द्देश्यं वर्तते । इदञ्च कार्यं
 भातिसुकरं विधीते । कार्यतिं
 परिष्कृत्य आर्षित्वाजः अस्मिन्
~~सुखे~~ विप्रदिभ्यः न हस्यः ।
 केचिज्जनाः अद्यपि स्थानि
 भवन् आर्षित्वाजस्तान्दृष्ट्वा-
 ध्यायन्त्युच्यते ति कार्यति
 कुर्वन् यदि राजनीति कादौ लो-
 भायं उद्योगं हस्योऽस्ति ।
 प्रत्यदि हसाजस्य भुव्यमुद्देशं
 जगदुपकारं कर्तुं विधीते ह
 सन् । यदि कार्यतिशयव्याजे

राजनीति कादौ लोभात् पर-
 सुखो भवति तदा का तासं हस्य
 राजनीति का दौ लोभे लक्ष्योऽयं
 परिष्कृति । यदि हि आर्षित्वाज
 स्वदेशस्यैवोत्थितं कर्तुं न हस्य
 यदि सर्वदेशिकानामपत्या-
 चारेणः भारतमिदं कर्तुं न
 हस्यः तदा कथं स सर्वस्मितं
 जगति शान्तिं सुखञ्च सप्ता-
 दपि स्थिति । यदि हि आर्षित्वाज
 सर्वस्मज्जगत् । उपकारकणं
 भुव्यं कार्यं कर्तुं न हस्य न हस्य
 मेव कर्तुः उद्योगं भारतस्योद्धार-
 प्र राजनीति कादौ लोभे भागे
 उद्योगश्च इति ।

श्रीः

परमरिक्तं विषये मैत्रेयं
 नक्तव्यं वर्तते यत् पद्यध्यायसि-
 माजः जगदुपकारकारणं स्वमुरव्य
 मुद्देश्यं मन्यते तथापि अध्यायि
 इमं संस्था नाति विस्तृता वर्तते
 अध्यायि आर्षहिमाजिकातां संख्य
 अल्पत्वा वर्तते। यथापि यत्ना-
 श्च दुर्बलम् आर्षहिमाजेन पर्याप्तो
 उन्नयेत्। कृ - विषये तथापि
 अध्यायि वैदिककथानुष्ठापिका
 स्वल्प एव सन्ति तदा। अतएव
 आर्षहिमाजोऽल्पस्योद्धारवान्-
 विवाहनिर्मलप्रचरते। कामांशो
 कुर्वन् अन्वयेकं राजतीतिकान्दो-
 रतल्पं कार्यं कुर्वन् समर्थः।
 कथयत्येव तामभिप्रायो वर्तते

यत् कृतानि वैदिककथानुष्ठापिका
 राजतीतिकान्दोलेने कार्येन कर्तव्यम्
 परं कथयत्येव तामभिप्रायो वर्तते यत्
 स्वाशक्तया आर्षहिमाजेन
 संख्यरत्नरूपेण कार्येन नृप
 नृणीयमानि राजतीतिकान्दोलेने
 अध्यायि वर्ममनेलोकायाम् यत्
 सहस्रशः आर्षहिमाजिका
 जता राजतीतिकान्दोलेने
 कार्यं कुर्वन्ति। किञ्च एतदपि
 सत्यं वर्तते परमरिक्तं राजतीति-
 कान्दोलेने आर्षहिमाजिकातां
 जगतां पर्याप्तो जगत् किञ्चते पर-
 मयः समाजः सम्बन्धरूपेण कार्यं
 कर्तुं नाईति।

प्रे म

यदि हि भवसिन्धुताया मूले तत्रैवास्ति
 प्रेतैः कस्या तर्हि परस्य आत्मने उदया
 संभवेत्, येन भवत् सिद्ध हृदये उगतं
 तदं उन्नेष्टु शुभावता स्मेतः समुद्भवेत्
 मत् भवतां धर्म तया सत्य वषे पद पुनातेन
 उदयेत्, यामं तथा उः प्रवृत्ति तत्रो पुप
 दनुं उभांशुः भवेत् तर्हि विचिद्रिता
 शक्तिमिदं मत् आनन्दं प्रेम शकः प्रथम
 शीयो वर्तते। यस्तथा कृष्णो ज्वलिया
 ज्वालितो यः प्रकाशास्तम् क्लेषेण स्थिते
 अस्मिन् लभ्यं प्रति भवतां साध्यति,
 स्वयं न अष्टे गुरुत् मन्त्रसमि तच्छति
 मन्ति। अरे प्रेम पदं उगतः १ तं प्रसरः।
 उदं प्रेम ज्योतिः स्व शीर्षमाश्रुयं विद्याया

ज्योतिः स्रुगचं विदुमिदोषं प्रसर। जं सोदृश्यं
 लक्ष्यसे। प्रेम इति अक्षर इव मानो लक्षिमाय
 शब्दे। इतीन मधुरो भवेत्तः सुन्दरश्च वर्तते।
 सत्यं प्रेम चोभावमि समागायकिते। प्रेम
 तु मानव ज्योति जीवत ज्योति वर्तते।
 मन्त्रीताया सत्यं स्वमयं प्रेषि विद्यते। न
 मन्त्रिलभति भवत् प्रेमनिष्ठु जगति, यद्यत्
 तानत् अन्तेषा शशि मत् तिष्ठतं कस्य अन्तेषा
 अन्ते कस्य शिशो पाशेव। विद्युत् एव कस्युर्गं
 प्रेम संवितं विद्यते। यामस्य सत्प्रकाशमेव वि
 वास्यति। आभासकञ्च उक्तः स्वभूमयलोच्ये
 मद्यत्सा जगति रधि प्रेम मृतिः प्रेम भवता
 अथ प्रेमपि वात स्वभाव तुलभं
 बालकेष्वेव अपि कं सुन्दरति।

स बालकानेवातितरां स्व प्रेम प्रभा-
 वेण प्रभावयति । इदं लेख्ये देशे
 बालकास्तस्य ज्ञानः कालिके प्रसणे
 तेन सह गन्तुमुत्सुकाः उन्मुक्त
 नेनाश्नाभवत् । तं स्व सर्वतोऽ
 धिकं च तस्व सेव भावनाभ्यो
 सत् । सत् राज नीत नधि प्रेम

प्रतिशयत् । भारतीय स्वातंत्र्या
 नेलनस्य इले प्रेम एवं विधौ
 अस्त मेघदयोऽपि अहिंसायाः
 सिद्धान्तस्य प्रेम्णो वा प्रचारम
 करोत् । एवं सर्वत्र जगति परमात्मनः
 मत्त स्वप्ने प्रेम ठावलोच्यते । प्रेम
 वीर्य पातापितायुवः श्यामः प्रेमिणः सरसी
 आतिमुक्ताः भवेत् ।

लेखकः

सुरेशचन्द्रः

द्वैतं पृथस्य शेषांशः

क्रीडा - :

गतवर्षे-क्रीडामन्त्री सम्प्रगता
सम्पत्त्येन स्वयञ्चित्तं न्यगादमत । स्वयन्
नहती क्रीडामाः समुत्ततिः एतज्जायत ।
व्यायामशालामा अपि वरिष्ठतिर्ति रूप-
मतीम सुन्दरमभवत् । ब्रह्मचारिणोऽपि
सोत्साहं क्रीडासु भागमयच्छब्दम् । एते-
नास्मिन् वर्षे ऽपि नवीनः क्रीडामन्त्री
उत्सर्ग्य वरति । तेनाऽपि क्रीडासु
नवजीवन संचारः कृतो ऽस्ति । शीष्म-
काले ऽपि स्वर्णसुवस्त्रिदिशव-
इयकी विद्यते । व्यायामशालामा-

नि कैश्चिज्जमनास्यिकमभस्यते ।
केचन दोलायां खेलामते, केचन
मल्ला श्रमा मल्लभुद्भुमपि सुवर्ति
अस्मिन् वर्षे 'बास्केट बाल' इदं नवीनं
वक्षु वर्तते । नौकागमनस्य कार्य-
मपि नवीनं विद्यते । नौकागमने
ब्रह्मचारिणामुत्साहो ऽ मलोक्ष्यते ।
श्रेणीषु शान्तीय द्वालेषु च टार्की
सम्मुख्यं विधीयते । आशास्यते मन्मथी
उत्सर्ग्य मन्मथस्मिन् वर्षे क्रीडामा आति-
विधास्यति ।

“ पत्रम् ”

श्री गदाविन्देभ्यः

पितृमहः। उवाचोऽनंभवत्
 विद्यवागीधिशस्त्रोऽथ,
 अथापि पार्श्ववां वा । ल-
 द्युतहसि । शेषवादाभ्यास
 -भवत् मे जेहसि भवत् प्रहस-
 पुंसिहसिः प्रतीविस्विताभूत् ।
 न्दुर्बुद्धिः क्व वल्लोऽगुणं भवत्
 पुलम्बमानशुभश्रोत्रकषणं किम्
 सुखकः भासोऽपि ते मे जेहसि
 अदुःशः समापानि नवतां स्वकीयं
 क्लृपजातं सर्वदिवान्मकं मान-
 न्दंयुर्विबधनायेवगलेत्
 पांलसिन्स्वये भवाद्भिः अदापि
 भवत्कठ हसितं भक्तिवरो

गदापि । पांलजाते अपुत्रा
 केगपेभगुत्तुः सुहृदोभवन्तो ।
 सोऽपि भक्तिभाजं कुरु हसितं कर्तुं
 -बद्धं एव प्रोचन्ते । केऽर्थोऽस्मि
 किंयत्तापयम् न जने किमर्थं
 सुखोऽनं भवति मव प्रशस्यतां
 एषावप्यत् ^{भवत्} । कलिञ्च
 भवतां समस्य जस्येत् तद्विद्विद्वि
 अक्वरायक मलोदयवर्गीयम्
 समवे कलिञ्च विद्यते तत्सर्वं
 प्रदीवलेमकेति पु न । पुस्तु
 विषयेऽहमपि किञ्चिद्वक्तुं न
 अथ भद्वेन भवतां व्यस्यतां
 प्रपास्या अतिवृत्ते भवेत्

गलेऽवमिति मन्त्राणां अनु-
 ह्यन्तु । अंशिविजिदधि
 द्विषं व्याघ्राज्जतं वा विदधाम्-
 एतन्निर्दिष्टं भवतां ह्युपेयै
 भूतेषां लोकोकमिव लज्जया
 अतएव विमम्यहम्, अतन्च
 भवतां नयन्ति एतेषां क
 वन्धोविधते पां नजने पुके-
 ज्ञानं देवा विनो कोकमेत-
 वि ह्युं वा ह्युं ह्यि ।
 अतन्मिह !

वः प्रणे कश्चिद्दस्ये
 भूतलकधमिपुति गहिरु ह-
 ग्रय योर्द जालुप्रकिन्नेरिधः
 सुविबधः प्रणे नयान् के
 तव अंशिवि रवेतस्को अय

एहितः लक्ष्मणोऽपि । न
 अतोयमेविकार्यं नरे शकते
 बोऽतीतमेव सर्वं किल ज्येष्ठ-
 मभिमानते जते शान्तु तान्-
 यते नहि कर्मवृत्तौऽहो पुण-
 रयसि । योऽतीतसाममेव
 प्रेक्ष्येन मयाकति सोऽतीतमेव
 स्वसन् ^{वशम्} ह्युं ह्यि । यथा एव वि-
 वयलयेव ह्यस्यवः, यथा
 अचिबधं पुति एते विना-
 ह्यव ह्यनिधिवि, एवं ह्यकाल-
 ह्योष्ठी-अनु एतं विना तस्मिन्
 अविधि न ज्ञाने, कर्षं नय-
 चित् ह्येदेशोका विष्करणेव
 मुल्ले धेये न न प्रत्ययेष्वि
 मुल्ले धेये मुल्ले धेये

भवभूति वृत्तम्

जन्मपीडनः - :

तत्र भवति विचित्रं मया कवि-
 कुलसततोपगीपभातलुदित-
 यलासलकुमाएवरातसिधौत
 पविन कौति मोविदकलाप-
 अज्ज गिरा शोखरो भवभूतिः
 अस्मिन् देवे अदावाभुदिति
 तिनेति नातिमुकरं विभते।
 विदर्भ राज्ञे अश्वर इति आ-
 भुनिक द्विदीभासाप्राप्त
 पद्मपुरमिति ज्वातमपृपुलं
 स्थातं वति । तत्र तत्रैशतवै
 अश्वपाणे मोदभवो नील-
 अठ नापय अश्चित

सुजनः जनुकण्डमिथानायां

स्वपिपापासलभत भवभूति
 मप्रजत। उसल दिव्य मृदु
 सुखमिवातं तज्जन्त
 दितं तवेकां सुखकरमशत
 अजस्वले दिव्यतापे उपित
 पवादि श्री पशोवमीति श्रुपे
 कलौ ज - शासति अनिरपं
 तदाक्रमे इतस्मै । कविः इ
 नेत स्व निमित्तं अत्रे उतर -
 रातम । स्वपरिचय इत्तं
 पदत । अस्मि खलु तत्र-
 तनात अश्वपः नीकठपद
 लाज्जतः पदवाच्यं पुंभाणो
 भवभूति तत्रिजनुकणा

कवितानेन स्वनिर्मिति
 गुण्येषु विस्तारेण स्वपरिचयः
 यत्र स्वभाष्यस्य कवेः तस्मिन् विद्यते
 ऽपि बहुविधादो विद्यते विद्वत्सु
 जनेषु । केचित् स्वप्रयत्नैः पदस्य
 कवेः तस्मिन् भवति । विद्यते
 श्रीकण्ठश्चोपरिचयः । ११५ ।
 लोकातिशयादि . . सम्पदि
 भूयित्वा दस्य कवेः । तदातीत-
 नैः विद्वद्भिः । श्रीकण्ठ ३ ।
 विशेषज्ञं परिकल्पितम् । भवस्य
 हरस्य भूतिः । हे शत्रुघ्नस्य
 भूतिः । ज्ञानस्य च । यस्य तदा-
 विद्यते भवभूतिः । अन्वर्थ
 नाम्ना इति भावः । भद्रोच
 श्रीकण्ठ एवास्मिन् . .
 विद्यते इति व्यपपत्तिः ।

अन्वर्थस्य अस्मिन् कवेः
 "शास्त्रा पुनातु भवभूतिप्रयत्न
 भूतिः" । तपस्वीना इत्येतो ऽव
 स्थापिति भेदात्तथा . . .
 "गिरिजाप्राप्तौ नन्दे भवभूति
 सिताततो" । इत्यादिं महोत्त
 श्लोकमाकर्ष्य सन्नुद्येत इत्या
 भवभूतिरिति नाम्नो वेद्यः
 सततमा इतः आसीत् ।
 तथाच श्रीकण्ठ इति पदं शब्द-
 लाभ्यतं नाम भवभूतिः
 श्रीकण्ठनामक आसीत् । अत्रिपद-
 विद्यमानितुः । श्रीकण्ठ इति नाम
 नाम्नेतापि श्रीकण्ठ एवास्मिन्
 इति व्यपपत्तिः । अन्वर्थ-
 अस्मिन् कवेः । श्रीकण्ठ पुस्तकानि
 उपलभ्यते । तेन नाम्नातीतानि

मन्त्रि — महावीरचरितं,
 मालतीमाधवं, उत्तररामचरित-
 ज्ञेति । अस्मिन्नेः पुस्तकानां
 निम्नलिखितानि विषये ऽपि विनादो
 विद्यते । अस्मित् विषये ऽस्मान्
 त्विदं मतं मतम् अत्रिदं स्वीतः
 उपमं महावीरचरितं स्वस्मित्
 एवै एव अरचयत् । अतस्तं
 मालतीमाधवं अन्तौजे राजा-
 स्यै न्भवत्तत् प्रणिताय ।
 अन्ते च नृप्यावस्थायां आ-
 रामचरितप्रकरणेत् । अमाणां
 पुस्तकानामवलोकनेन अस्मि-
 त्मास्मिन् सत्प्रता सत्प्रम्
 प्रतिभाति । इदं निम्नलिखितं
 अस्ति मतं महावीरचरितं
 उत्तररामचरितात् पूर्वमेव

निरक्षितं अस्ति । इदञ्च
 पुस्तकं अस्तिः उपमं लिखि-
 त् । अस्मित् अस्मिन् अरणाती
 मन्त्रि मन्त्रि ।
 I स्वता दृष्ट्या इदं पुस्तक-
 म्नेह्ये स्यात्तायाम्नामेव
 विद्यते ।
 II विद्वद्दृष्ट्या उत्तरराम-
 चरितात् पूर्वं लिखितं ।
 अस्मित् पुस्तके शक्यतायाम्पुर
 सत्प्रमोक्ष्यात्प्रतावति विद्यते
 रामस्य । उत्तररामचरितेन
 उत्तरं रामचरितं सत्प्रं विद्यते
 III . विद्वद्दृष्ट्यापि अस्मिन्
 पुस्तके पूर्व एव विद्यते । अस्मित्
 पुस्तके वीररामस्य उपमं
 विद्यते ।

आरामचरिते अरुणरत्नमेवाग्नि

सिद्धे । उत्तररामचरिते —

अमो रसः अरुण एव निमित्तमेवात्

भित्तः पृष्ठीभास्यते विवर्तति ।

आवर्तं वृद्धं दत्तं प्रपन्नं विवर्तते

अमो मया कलिलेनैव हि तत्कामम्

इत्यस्मिन् अनेः भावः । अमं दुष्टं

शब्दते ।

भवभूतिवृत्तमेव शब्दात् । अतः

कन्तता गच्छति । अरुणः तदस्मिन्

दिव्यं अरुणं तानि अस्मिन्निवर्तते

इति प्रतीयते । अतो हि उत्तररामचरि-

ते द्वितीयादेः अत्रिणा लिखितं वर्तते

‘शब्दमो तत्रवृत्तम् । पृष्ठीयः’

तपते तपः । शीर्षच्छेदः कते सते ।

तं रत्नां जवित् । अजम् ॥

इत्युपयुक्तं । अथाजयामि

पुष्पान् विप्रातमपि रुद्धं स्वर्ग

विशो विदिशश्च शूद्रतापस्त-

त्रेदगाद्यं जात्यति । तन्मां

समारब्धान् । इत्येतत् शब्दो

यत् प्रोडयि शूद्रः तदस्मिन्निवर्तते

अस्मिन्निवर्तते अस्मिन्निवर्तते

गच्छति । अतः अत्रिणा लिखितं

इत्यतः । अतः अत्रिणा लिखितं

इत्यतः अत्रिणा लिखितं

इत्यतः अत्रिणा लिखितं

भवभूतिवृत्तमेव शब्दात् । अतः

पूज्या आप्ततातेषां नष्टेषु जताः

अ रवस्तु इति प्रतीयते । अत्रिणा

वाल्मीकिवृत्तम् अत्रिणा लिखितं

अत्रिणा लिखितं

देवगणेश

विष्णु आश्रयमन्त्रिणः सन्मती

मन्त्रिणः कौरव्यां प्रति -

" इत्यन्त्यं त्रिन स्मरति पदवोच

दृष्ट्वा कृष्णस्यै प्रसन्नं कुलासुरः।

मन्त्रिण्यतपेति उग्रजातमेव।

द्वित्युत्तराणां मन्त्रिण्यतीति

अनेकः मन्त्रिणः - तत्रिण्यतपे

राजपुत्रि! मृगोद्यं तदिति। तद्वैद

सुसन्निधेः सन्ध्या सन्ध्यां मन्त्रिण्य

मेव ते -

अग्निमन्त्रिण्योत्तिष्ठं जुष्टान्तां,

मे परासास्तेषु मा तंशपोऽप्यत।

भुङ्क्ष्वेकं वाचि लक्ष्मीतिविला,

मेते वचं विलुताः चिन्वाद्यति।

तदातीक्ष्णता जनाः -

जुष्टान्तां मन्त्रिण्यतपेति

वाच्यमपुनस्तु जीवात्तै निर-

पराधमपि वृषतं दन्तुमन्त्रिण्य

जनाः।

त . रात्र्यति तस्या धर्मैत राधे

यत् भवन्तीति कां मां स मन्त्रिण्य

पुत्रा आसीत्। ताल्कालिकाः

जनाः शतस्य मन्त्रिण्योत्तिष्ठं

मपुषत् विष्णु अति विदित्वा तान्

मां स मन्त्रिण्य मन्त्रिण्य मन्त्रिण्य

अतः तत्र मन्त्रिण्य चतुर्भिर्यदि

मां स मन्त्रिण्य पुत्रिणादपति। तत्र

सौभतदिमासा यतपो वातलि

मां स मन्त्रिण्य मन्त्रिण्य मन्त्रिण्य

विधौ वर्तते; समागतातिधि

सत्कारा एव मन्त्रिण्य मन्त्रिण्य

पदं मन्त्रिण्य सौभतदिः

अत्रैकं अत्रितादाः प्राणभक्तौ
वीररसमेव स्वभावात् आकृष्यतीति
वीररसो हि अत्रितादा सरलतादा
जायते।

महावीरचरिताद्यप्रपद्यतेन
गच्छते यद्यं अत्रिः उक्तभावात्
तादाच्छतं तावत्पर्यन्तं गृह्येव
महावीरचरितं व्यरूप्यते।

उक्तभावाच्चरिताद्यप्रपद्यतेन
पुत्रिप्रते प्रपद्यं अत्रिः अयुक्ताला-
नत्त्वं स्वगृहे न्यवर्तते। तस्मिन्
स्मर्ये तस्मज्जीवते प्रत्यविवर्तते
मभवत्। यदापि अत्रिः अयुक्ताला-
नत्त्वं पुत्रभावात् स्वगृहे न्यवर्तते
तदेव उक्तभावाच्चरितं व्यरूप्यते।
अत्रिप्रपद्यं "पुरा प्रपद्यतेः पुलितं

मभूत् तत्र हरितं विप्रप्रपद्यं

प्रपद्यते अत्रिः विरलभावः द्वितीयादा
अद्योर्दृष्टं आलादपरमित्ते प्रपद्ये
वतप्रिद, त्रिनेरा, शैलाना तदिः
मिति बुद्धिं उद्यमिति" इत्यस्मिन्
श्लोके तत्रत्यां तदातीतनी
परिनिर्दिता दशाप्रदर्शनाः
गृह्ये पुत्रिनिर्गतेनैव तेनाद्यश्लोकं
विविधितिः। महावीरचरितं उद-
परिवर्तते नैव दृश्यते। अत्रि-
स्मर्ये स्मर्ये न्यवर्तते कोऽपि
अत्रिः इत्यं अत्रिप्रपद्यतेनादिति।

महावीरचरितं अत्रिप्रपद्यते-
लाभानुभूतप्रसाः तापोत्त।
उक्तभावात् अत्रिप्रपद्यतेः
अत्रिप्रपद्यतेः अत्रिप्रपद्यतेः
श्लोकैः अत्रिप्रपद्यतेः अत्रिप्रपद्यतेः
अत्रिप्रपद्यतेः

देवगोष्ठी

शृङ्गाररसभवलाब्धतेतेदं पुस्तकं

लिखितम् । पञ्चाशोपलक्षम् ।

महावीर्यरिभालतीमाधवयोः

पुस्तकता समाप्तैव विधत्ते ।

उत्तररामचरितस्य पुस्तकता

अपेक्षया भिन्ना स्वल्पाद्य

विधत्ते । भालतीमाधवस्यीष्टया

वर्तते तस्य वाक्यानि प्रापञ्चः

मुदीर्ष्य समासवन्ति सन्ति ।

भालतीमाधवेतापं अवि पञ्चः

आजोत् । उत्तररामचरिते लोख

सप्तमे तस्य पञ्चः पञ्चविंशतीति ।

अतएव उत्तररामचरितस्य प्राग्

एव सूत्रायुः अथपरी —

“ मं नभ्याजसिपं देवी नाम्नश्चैव

ववति । आरं रामचरितं तस्युगीतं

उपोष्यत इति ” ।

उत्तररामचरितेन स अत्रुपरो

लभत । भालतीमाधवं पुस्तक

पन्निपद्वृत्तिवर्तते इतिवर्तुं

न शक्यते । उत्तररामचरितेन

स पञ्चः आजोत् अतएव

भालतीमाधवे एवकापकोप

पञ्चविंशतिवृत्ति विश्व

विर्तुं तेन शक्यते । अन्तर्द्वेषं

लोकोक्तिः अस्मिन्नेविविधे ‘ उत्ते

रामचरिते भवभूतिविविधे ’

इति । अल्पमेतः तिसृषु पुस्तके

उत्तररामचरितेमेव एतेषु

वर्तते ।

ललिता दित्तेन पञ्चोवर्षेति

पराजिते द्यो अवि रं ललिता

दित्तेस्वारूपमनाप । इदं पुद्

भवलोख्यस्यपञ्चापञ्चः इति

गिष्ठात्प्राप्त सभाजनप्रापं
 कीर्तिं प्रथिगच्छन् तोषदाह
 तेषु न गिष्ठात्प्रतिपदमप्यच्छत्
 भाण्डापत्तं पुत्राद्य तस्य न गिष्ठा
 इति नामानुष्ठात्तन्तरी
 सद्यैत मय्युपकीर्णनात्तु नारी
 त्वेन सभापत्तं पुत्रादि उपा-
 दयन् । ततः तत्त्वद्वयमेवासा
 प्रतो मय्युपकीर्णनात्तन्तरी
 मित्त्वं पुत्रापत्ति " सभांते
 मय्युपकीर्ण इति आस्ताप्यवदु-
 मत्प्रमाणा भोलिदा प्राभा-
 तात्तन्तरीं प्रदोषं न मय्युप-
 वा निवृत्ति गृहमेधितः तंष्टि
 यमहितकारः समापत्तिः ।
 पुत्रादि ततः होषात्तन्तरी
 जतनात् यथिमय्युपकीर्ण

~~विश्वकर्मा पुत्रात्तन्तरी इति~~

~~इति मय्युपकीर्ण~~

विश्वकर्मा पुत्राः मय्युपकीर्ण इति

पृष्टे भाण्डापत्तं निवृत्ता निवृत्त

भांसमेधेन तस्य व्यवस्था मकरोत् ।

अथ न मित्त्वं वा मय्युपकीर्ण इति मत्तन्तरी

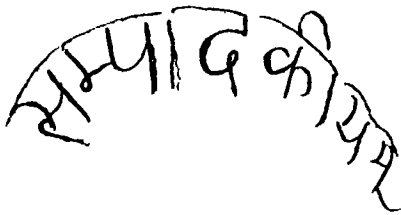
सन्तरेऽपि न केवल सभापत्तं जना

अपि तु मय्युपकीर्ण इति भांसमेधेन

सन्तरे इति पुत्रोपत्ति ।

लेखकः श्री भात भूषणः

राष्ट्रीय महासभा

अखिल भारत वर्षीय राष्ट्रीय
 महासभाया वार्षिक अधिवेशन दिल्ली-
 नगरे अप्रैल मासस्य चतुर्विंशत्या तिथौ
 सम्पन्नम् । तत्र च मनोनीतः सभा-
 प्रतिनिधित्वीयो भारतभूषण श्री प.
 मदन मोहन मालवीयों दिल्लीनगरं
 प्रवेशतु पूर्वमेव कालिन्दी सेनादेव
 कनिष्कनलै गृहीतः । अपरत्र च .
 भारत ओम्बिदा, कलारव कूजन शमा,
 उत्कृष्टनेत्रा, भारत भाष्य विद्याजी,
 विकसित सरोजनीव सरोजनी देवी
 (सुन्दर्यां नाम्नी) मेव स्थानोपरि -

निगृहीता । तत्र च दिल्ली नगरे
 शहरमेः सर्वस्मात् देशतः गुणवत्
 पुलिस कर्मचारिणाम् विशेषतया
 महारसभाया अधिवेशनमसाम्भ्रमिति
 कर्तुं आकार्यन्त । दिल्लीनगरं सर्वत्र
 पुलिस कर्मचारिणो गुप्तपदं चोद्य शोभं
 दलमित् आच्छादितमासीत् । सर्वे-
 हे प्रत्येक खड्गवन्तौ निरुद्धे गृहीतमा
 महारसभाया निमित्तं घान्तीपातनं प्रति
 निधीता तु का कथा ? महारसभाया
 मनोनीत स्वागतवाचस्य चार्दल
 शर्मा महारसभां ऽपि भवराष्ट्रे (मेरठ)
 निगृहीतः । स्वागत समितेः सर्वे स-
 रथा अपि गृहीता । सर्वे प्रतिनिधय
 स्व स्वागत प्रथामानन्तरमेव गृहीताः
 दिल्ली नगरे ऽपि महारसभाया उत्कीर्ण
 चीनाप्रतिबन्धे निरीक्षणं मासीत् ।

सम्यादकौयम्

इति प्रथमा मन्त्रभाषा सत्यमभि दिली
 तारे द्वि'सहस्रं सख्याकार' प्रति
 त्रिदशो विहित प्रालेभ्य समाययु
 रिनि महद्व्ययान मत्र | पुत्रिरा
 कान्ति-भारिणे बहु इच्छय आशय
 मन्त्र, कुत्र मन्त्रि विवेकनिर्वाहिनः
 शक्तिरेविवेशम् । परन्तु ते अस्मिन्
 कार्ये निराल मत्प्राकल्प प्रयुजन् ।
 मन्त्रे प्रालोको रसीकृत, विना
 निर्वाहविषयाः समिन्ना अस्मिन्निगुप्त
 शक्ते । अनुनिर्देशना निषेधे चण्डामृटे
 महद्व्ययान नि दे अविदेशने उभू
 ताम् । प्रकाशनिर्देशना एक चण्ड
 पार्यताम् । द्वितीयं च दश भित्त
 पर्वताम्, श्री शयचोदकस्य स्यात्
 पत्ने अमृत । एक आमानिखलो
 क्थते यत् मन्त्र मन्त्रादि शास्त्रकाः

बहुपरिकर आशय महद्व्ययान अवि
 तशतम् निकलीकृतम् तथापि महद्व्ययान
 अन्तिशय साकल्य लेभे । महद्व्ययानः
 संवत् मातृवर्ष जनक मासीत् । तत्रेऽपि
 शशक्य जाकते मन्त्रिणा अशय महद्व्ययान
 या संवत् मन्त्रलोकात् । तस्मिन्त्रयदरे
 भारतवर्षस्य राजपर्याप्तो महद्व्ययान
 च चण्डादनादय, आङ्गलशास्त्रकार -
 मन्त्रिणु स्य प्रदिष्य, ते आङ्गलकारा
 पूता येषां राज्ये मन्त्रा सुखेन करा
 प्परेत मन्त्रि । इद प्रति मन्त्रि परद्व्ययान
 निलामाङ्गल सद्यश्च दीकितिशिखीम् ।
 अस्मिन् सम्पुरत पुत्रे आङ्गले शास्त्रे
 प्रवर्षीकृतम् महद्व्ययान संवत्तम् । महद्व्ययान
 जनताया प्रतिनिधित्वेन । अनुना
 आङ्गले शास्त्रेदिने मन्त्रिणा

देवगोष्ठी

नम् महाराज न केवल प्रेम्ण संरक्षित
 स्वल्पायां पुरुकारण मपितुं शक्यता
 भारतीय जनता या. सर्वतोमुख्या प्रति
 त्रिभिः संस्था। उत आशास्ते भवन्त
 शक्य महत्मान मपितुं नारायणम्
 या शक्तिचकी विधाय महाराजम्
 सकलापि प्रजातान् स्वीकृत्य भारतं
 स्व प्रतीकानुसारं स्वतन्त्र विचारवृत्ति।

सिक्किता राजनीती भागः

श्रीभाग्येन अ. मोकुल पद नास्तु
 इत्यस्य प्रथमेन निरकालान् समागत
 उरुका प्रदेशस्य सिक्किटद्विभा पारलम्बिक
 कलहः प्रगन्त। तेनोद्भवात् मेः
 मुक्तं मोक्षे सिद्धस्य सिद्धं सिद्धेन अ
 जनीतां न नाम्ना गृह्यते। देहली
 महासम्पत् अवलरे द्वि शतमिताः
 सिक्किता समागच्छन्, त्रिगृहीताश्च

शासकैः। त्वं पुरेऽपि लोरेय पूर्व
 (State) अहि लेखनयो लक्षिते
 इदानीं च समाचार पत्रेषु दृश्यते, यदे
 क सहरज शक्याय अवाप्ती (लेखका
 पिहली नगरे सीलमज गृहकार इति
 स्थाने शक्याय विचारवृत्ति। तेषां
 शुद्धप्रार्थनं यत्नमादा।

दक्षिण अफ्रीका भारतम् भारतीयः

केषु २०३१ सम्मेलनस्य दल
 एतस्य दक्षिण अफ्रीका भारतमायुक्त
 भाष्यं श्रम्य, समस्तानि तस्य प्रति-
 ज्ञा भारतीय शासकैः अत्रैला माहस्य
 पंचम्या कोयिता विद्यते। तासां -
 आरंभोऽपमेव " इद स्वीकृतम्
 विद्यते यद आर्थिक सहस्यं प्रदप्य
 भारतीयान् भारत नवे प्रेरणा स्य -

देवगोष्ठी

चीन वास्तव्याय पीडयति । यत्र
 आर्य मयूरिण प्रवेशः यत्र वात्य
 पूरित्तन न व्यापार उक्त दशमभा
 विधित । तत्र यद्यपि चीन वास्तव्याय
 वास्तव्य मरिण नकादि जापान प्रवेशिषा
 न सहर्त तेष्वां प्रबलम् । जापान प्रद
 शीया चीन प्रदेशीभाय पारलम्ब किजरे
 पिञ्जरी कुरु सुधता । सुकृत श्वायसि
 तत्र धूमपात विषये कलहो जसि । इद
 स्पष्टं वसति उगत, समुत्तं यत् चीन
 जापानावप्रबले शम्भु संकल्प सदस्यो
 स्त, परन्तु जापानेन शम्भु स्वयं तिराह-
 ल्य तदुत्तां सुधता-प्रकाशय्य इदं
 कूर कर्म मन्त्री मन्त्रिणम् । इति अत्र
 न्तप्रयुचिताम् । निःशाली-कण वरि
 लक्ष्मि २००० प्रान्तिनधिषु लक्ष्मीऽ
 धधिकाः प्रतिनिधयः जापानस्य

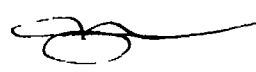
शक्ति, नकादि जापान शम्भुस्य
 उधतः, मयुग सवैरिण शम्भु जापान
 श्वास्य कर्मरिण निवरा शम्भु
आयलैण्डस्य कृपन्तिः —

मत. # डी नेलरा महोदय.
 आधरिण पारलिभा मेष्य स्य प्रधानमंत्री
 तिकीचितः तत एव एषाव तरीका सु
 त्ति दशवधन्तिनारं प्रदुर्तार ।
 डी नेलरा महोदय . शम्भु सम्बन्धितं
 निधय तिकितारमिधयति । शम्भु
 भूति मार (Land annuities)
 मपि त दिवसति । डी नेलरा महोदय
 न शम्भु अधितं मत् " शम्भु
 विषये जातताय उग्रेकाः प्राय .
 मं पालचितं अस्माकं इह निधय,
 त्रयं इगंतेषं प्रति मन्त्री मारं
 रधत . । पं स्त्री कोप देवगोष्ठी

सम्यादकौथम

पुत्रादि कर्तव्य पालनम् ॥
 इदं त्वि सत्यं यत्, ती वेला
 महोदयेन निमित्तम् यत्, शक्येऽपि
 प्रति नवं दीयमाना उद्गम्यते रु
 शक्ति इति न प्रदायते । अनेन
 ब्रिटिश मन्त्रिमण्डल मन्त्रोलिखितम् ।
 पालिकाभिष्टे ^{मन्त्रिणा} चतुर्विंशति ^{संख्ये}
 पत्रेषु महोदयेभ्यः यत्, लघुत्वे
 कल्प सन्निपाद्ये यत् । शक्येऽपि
 श्यामल दलस्य तैत्तः कथमिति
 मन्त्रादि अथल्लेखे कश्चिन्-भरं
 न वास्तुति तर्हि तद्देशे निमित्तं
 ननुपु अथिबः भरे निपातस्य ।
 शनभ निस्कारणं, गृह्णत निपातं
 न जी, वेला महोदयः संविभांम्
 न मन्त्रिणि । तेन मन्त्रिः
 शक्तिमान् । एतु प्रित्तिताम् -

अलाय संविभम् । मन्त्रि -
 अथल्लेखे निपातलेऽपि सन्नि
 शक्यता । यथा कौलमुनादयः ।
 कौलमुद महोदयेन अथ कश्चिन्
 विधते यत्, शक्य निपातलेऽपि ।
 वेला महोदयस्य इत्येति, निपात-
 मन्त्रि-भ कर्तव्य । त्वानि जी -
 वेला महोदये अतः विभा संवि
 कथमिति जी वेला महोदयस्य
 गुणकारणं कथयेत् । अथ
 लेखेण क्वालि सदनं मूलात् ।

देव गोकुली

गुरुकुलीयाः

सुभा-चाराः

कृत्यः - अथ ओ गुरुकुले
मातातः मरीचिकास्त्रिणी, ए.

मीने. प्रवर मरे. सन्तपति
अतिरश मन्दातु काले । प्रातः

कालः श्रमणिकः । श्रमणिक
अथानदि न तपो विद्यते। श्री

तल शशि शुभदृष्ट विना सोडवि
न कश्चिद्विभते मन्मादि शक्यमन्तु

मन्तः एतेन नमु प्रवाहः प्रकृति

नीश्वर (नष्टर) दुःखे कूलै

शक्तौ ब्रह्मचारिणः एव कण्टली

- १ मु परि प्रकृति ।

तत्र च यस्या गुणम स्तनयो.

वियत रता वण मिश्रित मरुतः

ब्रह्मचारिणं जित मद्रुपदमति

अद्यत्वे नीश्वरं (नष्टर) स्थातस्य

आज्ञा तास्ति अत्र एव मन्त्रफल

यां निपुणारितेतीर्षलो ब्रह्मचारिणः

उमुखा उमुक मेलाश्च सूत्रा नि.

विलस्य गहोद्वस्थाज्ञा प्रती शक्ते

मोहा नयन कवि निधीयते ब्रह्म

चारिणिः। तत्र चारुतमन्त्रं

तामन्त । ब्रह्मचारिण एवाएव

मप्युक्तम् । विद्विहल लये द्विजायु

एव ब्रह्मचारिणः उष्णः सन्ति

नेर - लोकात्मन्तं विहायते

मन्तीश्वरं स्थातस्थाज्ञा श्रीमता चिति

तत्क - महीदपेत प्रवेत्तकारुणहर्त

एवेडि वितीडवि शकाः नीश्वरुप
भी-मन्त ।

गुरुकुलीया समाचाराः

५९

गुरुकुले नूतनाति परिवर्तितानि
अभितन्त्रम् - अस्माकं पूतपूर्विका
 यं. प्रो रामदेव महोदयः अस्म
 कुलस्य आश्रितानि नमः कर्तव्यं तन्मा
 पूर्विका एते सेवा विधाया अस्मा
 रक्षक स्वयं, अभिचारि स्वयं -
 प्रथम् पूतः, ननु तस्मात्प्रा. व
 नैव विद्यते । स तु एतां कुम्भिका
 मादिका एव सुचिरेणाश्रितान् । तस्य
 निमित्तं सर्वेरेव कुल नालिनि.
 तीम् स्वयं अनुपश्यते । स तु ग्राहि
 स्वयं पूत सस्था उपसीत् । त्रिम्
 शयनैव इदं दृश्यम् स्थात विद्यते
 यत् स स्व प्रतीजानुहार वसन्तक
 शम्भुपात्रोत्तरं रक्षक महतीं
 लेख वर्ण मरः । बहि स्थित
 विप्रोऽपि स गुरुकुलं चित

महोदय + अदितिश्च । प्रभुं -
 कर्षे शर्षभकाले यत् स पीथी
 प्रो। प्रोपात् । देश चम्पजिते
 अदिकां सेवा निरधाम् ।
 नूतनम् आचार्य पूतजितम्
 स्थाते अयुता नतीतः मन्मथः
 श्वे व देव आम् विद्यालङ्कार
 स्थात । स तु स्वयं एवः
 कुल पुत्र एव । तस्य देश
 मन्मथः स्वयं स्वयं सेवा
 वृत्त्या, सरल जीवनादि विविध
 गुणानां विधाया वचते दूभयि
 दीवक प्रदयति नैवेति न नु नि
 स्वते, एतादृशोपयुक्तानाम्
 स्व लभते सौभाग्य आतिमो
 त्वमिति मन्मथः । स्वतीय
 स्वयं प्रति स्वयं ननु, स्वयंनेन

देवगोत्री

कालेन कृती. सुधारणे. प्रदर्शिते,
 स्वर्गसिद्धि प्रकार, मन्त्र तिथेय, अष्टक.
 ओङ्कार, ग्राम शब्दकारणतो विना
 विहितप्रमाणान्तर आर्षी शीघ्र
 गेव नविष्मति इति अथवाप्यने
 गेज्जानन्तर एव पात्राणि एव
 यत्रैव ब्रह्मचारिणि मज्जितव्यानि
 इति आत्रादि ^{प्रदत्ता} प्रवक्ष्यामि

नदीनां प्रवृत्तिसंज्ञा - आचार्य
 रामदेव स्व स्वर्ग नदीनां प्रवृत्तिसं
 ज्ञाता श्री उवाच। शिवाय नमः
 महोदय शस्त्राणि रूपेण विना
 चित्तं, ततः नाम्नि च शस्त्रा
 न् प्रवृत्तिसंज्ञां कर्षणं कथा
 पूर्णं श्री उवाच। देवराज
 शंभो महोदयः करोति ।

श्रीगणेश उवाच । पूत
 पूत उवाच। श्री गं. वि.
 स्वर्गाय विदया लूराएव एव
 श्री उवाच। एतत्तु महोदय
 अथवाप्यदिवालीय शस्त्राणि रूपेण
 नाम्नि करोति । श्री गे. मन्त्र
 इत्यन्तः

श्री ॐ अत्रैव स्वस्वस्य गण
 नानन्तरं शस्त्राणोपरि च
 महती प्रवृत्ता अनु प्रवृत्ते । अत्र
 स्वर्गं पश्येत् प्रवृत्तिसंज्ञा
 प्रवृत्तं गुरुगुलाधिकारिणः ।

कारागार सूत्रं गतां ब्रह्मचरिः
 एतत्तु गुरुकुल ब्रह्मचरिणः (गुणात्
 शक्ति, गजेश्वर, गणपति, गुणेश, मय
 एत, गेहायुत, जगदीश) -

अनुकूलोपाः स्थाचारा

६६

देश संवाये श्वास्वयं विद्यु
 शशिय मर मुई गुकुल यमो
 विश्वामय-न मार मगृह्य ५।
 ग्राम प्रकार गुर्वि . देहनी शशिय
 य मर सगमयः कालं नन
 मर । नन च कूर शालने
 मारमरे तिशिप्रः, न मारने
 श्रीहमीदानी तेका मरवा, -
 मोमर लमदि लनका-न । शिव
 मरदि तेकां मारगृह वाह इति
 तेवपि व्र मधामुन हते मरमंन
 सागति मरदेव जिचत । देहनी
 शैशुल जैल शमकिव नती ।
 अर्य म 'शैशुल जैल' शमकिव
 लिताः ।

सुभादिकम् -

अथ मरुतिप शरभा स्व रभा
 यु मर नधापेशपा उत्तरलोडक.
 लोम्यते । निव-मरति सभलाति,
 शरभा रभा विवकलाति विधीयते,
 विशेषादि मरमाम् सूचन
 प्रकारभते, मरिवा मरि प्रकार
 मरते, नूतनं मरुति शशुभरति
 इति रभाता शोमामरक व प्रतीयते।
 अमरुवते म हरा नि मरमि;
 मरिवादि निः मर वरुवा शियु गुको
 मरः लेखनः मराम्भोवस्यते।

देव गोष्ठी

संस्कृतसाहित्यी

गतसर्वे उत्साहिनः संनिष्ठा स्व-
 साधनार्थानुष्ठानं संस्कृतसाहित्यः
 साधारणतया वैभवात्, विद्वेषादि
 वैभवात् यः सोऽहं विधीयते।
 धर्मवत् एव पातो, भूतपूर्वैः
 जगत्सु प्रकृति प्रकृतयः। यः
 अग्रे एतेषु कर्मिणः समाया कर्म
 गच्छन्तः + देवगोष्ठ्या जगति य
 प्राणाश्रयः। [अश्नन्ति एते इति
 योगिता सम्मेलनम्, राज कवि
 सम्मेलनम् इति वा सम्मेलनम्
 आश्रयिष्यन्ते।]*

समायाः विविधतां अयुक्ते
 प्राह सः अग्रे एतेषां एतन्मते। तत्र
 च ब्रह्मचारी सुरेश्वरः, न. बल
 कृष्णश्च अत्र संनिष्ठा संयुक्त

प्रतिष्ठां विना निश्चयतम्।
 कर्मणि वाचिणः विष्णुः एतन्मते।
 विविधता - अ. लाल १५, उ
 भारत प्रकाश. ५५, उ हरिदत्त. ५५
 उ धर्मरत्न १३ उ अय्यवत. १२
 उ वैष्णव ११. उ एतन्मते. ११.
 अस्मात्प्रतिष्ठा इति कर्मिणः

सम्मेलनम्, राज कवि सम्मेलनम्
 इति वा सम्मेलनम् न आश्रयिष्य
 इति। इति कर्मिणः सम्मेलन
 मर्त्तुमात्रम् अस्मिन् विष्णु-
 विविधता, तत्र च विना एतेषां
 विष्णु " भारतीय इति
 संस्कृतिः वाच्यता संस्कृति वि
 ज्ञेयता " इति।

देवगोष्ठी

वाग्मथिनी

गत नखे नामवर्तिनाः अधि.
 त्रैशक्तानि न सकलत्रय अभवत्
 विगोष्ठीसि-व-अनात्मं नु कथा
 द्वितीयादिव्य सभ्रैलनश्च नु वि
 लोके सामवति देवकवपत्-मन्त्रगू-
 तौ न भविष्यति " स्वर्गैव राज-
 दंष्टोऽपि निलुप्त प्राय आसीत्
 अति प्रकल नद्विश्वे न दृश्यते श्च
 राजदंष्टा पुत्राणि । सामभा-नि
 मन्त्रितो मंगली भक्तिगु लोके
 वेदवृत्तः उवमंगली न शिवकृपाः।
 अद्युग उल्लाही मन्त्रास्ति द्युपते

न मद्रज दंस रभारिप अर्धरेव प्रथमः
 पुत्राश्चमिदधतौ कविना गल्प सके
 लनमदि कर्क मापश्च प्रथमं विना
 भविष्यति । शश्विप महापद्म, वरुनि
 मंचर पद्विप, द्वितीयादिव्य सभ्रैलन
 सभ्रैलनमन्त्रिनि काम-कालिमा विने
 साधिन-भार्याति कथोक्तिगति) २०००
 अन्ते अद्य नधि प्रातिक माल
 मदीन नहो-दपल इ व्याजवार्ते
 रूढ देशीय सामवा-विषय
 अग्रतम्-। एवलिमन्त्रिभने
 आभाय रामदेवने इदानी वाग्मथि

उरुकुलीयाः लमाचारः

६२

रथागुणवतः भावितोः। आगमस्यते
 सुदुर्गाही गौरी गुरुकुले लक्ष्मण शक्ति
 लोकात् शक्तिं च सुगुह्यिष्यति।
 साहित्यपरिष्कार - गुरुकुलस्य
 सर्वकोऽप्यपि वा तद्वा, धनं सख्यता
 महत्तमं प्रथमं च सभा गुरुकुलस्य
 शेषतः साहित्यपरिष्कार शोभावती।
 इति उच्यते साहित्यपरिष्कार विद्यते
 अथ निबन्धनं सर्वमात्रेण सुगुह्ये
 विषयं परिष्कारे, आगमस्यते वदामासी
 गौरी अद्विष्टं सर्वमात्रेण परिष्कार
 स्यात् साहित्यपरिष्कारे। गुरुकुलं च
 उन्नेतात्क लोकात्कानां सुखमात्रं महायत्नं
 परिष्कारे। गुरुकुलीयाः साहित्यपरिष्कारे
 निबन्धे लमा च उन्नेत्युक्तं सद्यो जगति
 पततेति।

आगुर्वेद परिष्कार - गौरी
 आगुर्वेद परिष्कार, शक्ति सख्यता
 सद्यो लक्ष्मणः गुरुकुलः उन्नेतीति।
 आगुर्वेद परिष्कार - गौरी निबन्धनं
 प्रथमं प्रथमकोशं गौरी, लक्ष्मणस्य
 उन्नेतीति विबन्धनं निबन्धनपरिष्कार
 गौरी साहित्यपरिष्कार उन्नेतीति,
 श्री जगद्गुरुकुलस्य प्रेरणा
 विषयं साहित्यपरिष्कारेण व्याख्या
 वदामासीति। अथ उन्नेतीति वदामासीति
 परिष्कारेण उन्नेत्युक्तं सद्यो जगति
उन्नेतीति साहित्यपरिष्कारेण, अथ
 अति साहित्यपरिष्कारेण अति उन्नेतीति
 गौरी साहित्यपरिष्कारेण। उन्नेत्युक्तं -
 निबन्धने श्री जगद्गुरुकुलस्य
 लक्ष्मणस्य उन्नेतीति वदामासीति।

आशाश्चर्यं वसिष्ठः तपुस्तपस
 निगिरिणे, दिव्यी शारिलं प्रेमोत्त
 आदिमि
 र्ने, कृत रथीनां पश्चिम प्रथमं
 पुला वा लुकाव पुला काना पत्तिका
 म च्च स्वानं कथयति मनि म्हास्य।

कालेन सूत्रियत - मत्त कथे

कृत्वा शक्यं आगोऽन्वेषणत ।
 कश्चित्पुं दंयं कश्चि एवम्वा
 क्ति प्राप्ति। तदीय निवर्तिते -
 म् मन्वेषण मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 निवर्तिते मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 उरन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं

व्याप्ति काली, वसिष्ठकाली च

मत्त कथे र्कृत्वा कश्चित्पुं
 कृत्वा म्हास्य, कृत्वा म्हास्य
 निवर्तिते मन्वेषणं मन्वेषणं
 इति न निवर्तिते मन्वेषणं

अस्मिन् कथे मन्वेषणं निवर्तिते मन्वेषणं

निवर्तिते न मन्वेषणं कृत्वा मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं
 मन्वेषणं मन्वेषणं मन्वेषणं

नम्र निवेदनम्

६६

नम्र निवेदनम्

अयि माचका ।

देवगोष्ठ्याः सभ्यसङ्घे अत्रता समुच्चये सुव्यवस्थित । अति-
शीघ्रमय प्रकाशितो विद्यते । अतो बुद्धिबन्धे अतिन्यूनतानुभूयते ।
इसङ्गे ऽस्मिन् नै खलु सेव्यादिप्रेमयेन वापीकारेणेत (सौतिभिर्बद्धि ह्यासि)
प्रकाशने सहाय्य व्यथायि न त उपेक्षणीया तेभ्यो भूयो भूयो धन्यवाच
राशय वितीयन्ति ।

भावक
अनन्तलालसिंह
सम्पादक

कविता गल्प- सम्मेलनम्.

अथ वाग्यद्विधा 'कवितागल्प' सम्मेलनं आमोदयते.
आशास्यते यत् सर्वेऽपि तन्नागस्य सम्मेलनस्य
शोभां वर्धयिष्यन्ति ।

(५)

005699

